

۶۹

امام

تفسیر
در
قرآن

نوشته: سید صادق شیرازی
ترجمه: محمد رضا انصاری

امام مہدی (عج) در قرآن

نوشتہ: سید صادق شیرازی

ترجمہ: محمد رضا انصاری

حق طبع محفوظ

۶۹

چاپ این کتاب با سرمایه انتشارات پیام اسلام قم
در چاپخانه صدر قم به طبع رسید .

تاریخ مهدی موعود (عج) و بحث در زمینسه
خصوصیات آن دارای گستردگی فراوانی است ،
و نویسندگان شیعه در این مورد تألیفات
زیادی دارند .

اما آنچه بیشتر قابل توجه است ، جستجوی
مسائل مربوط به حضرت مهدی (عج) در لای آیات
قرآنی است .

بویژه هنگامیکه این پژوهش از طریق
روایات اهل سنت باشد ، و کتاب حاضر متکفل همین
روش است ،

که ابتکاری است از دانشمندان و نویسندگان
توانا آقای سید صادق حسینی شیرازی ،
و من بمنظور استفاده همگان متن عربی آنرا
به فارسی برگرداندم .

مترجم

بهمن ماه / ۱۳۵۸

بسم الله الرحمن الرحيم

سیاس خدای را که پروردگار جهانیان است
 و درود بر پیا مبر خدا که بهترین انسانها و برخاندان
 پاکش : آنان که قرآن کریم به مودتشان فرمان
 داده و کرامت های قرآنی در شأنشان نازل شده است
 بویژه بر آخرینشان و قائمشان : آنکه ولی عصر و
 صاحب زمان است و در انتظار فرمان خدا بسر میبرد
 و حکومتش آرزوی همگان ... یعنی مهدی موعود (عج)
 که سلام ما بر او باد .

کتابی که در دست شماست از دهها آیات آشکار
 قرآنی ترتیب یافته که هر یک از آنها بعنوان تفسیر
 یا تنزیل یا تطبیق یا تشبیه درباره پیشوای
 دوازدهم حضرت مهدی (عج) نازل شده است .
 من این روایات را از کتب اهل سنت و ارجحان
 از کتب شیعه که آنها از کتب اهل تسنن نقل کرده اند

جمع آوری کرده ام تا هدایتگرافر دی باشد که به حقایق گوش فراداده و در برابر آن تسلیم میشوند. غالباً بدنبال هرآیه فقط به نقل یسک روایت اکتفا کرده ام تا برای آینده فتح بابی شود، و برای دیگران فرصتی باشد که به توفیق خداوند این هدف را گسترش دهند.

بسیاری از روایات مزبور از کتاب "ینا بیع الموده" سلیمان قندوزی، و بقیه از کتب متفرقه دیگر نقل شده است.

من این کتاب را آغاز کردم تا به روان پاک مادرم که بیش از چهل و پنج روز از وفاتش نمیگذرد هدیه رحمتی باشد و پاداش برخی از حقوق فراوانی که بر من داشت ادا شده باشد.

از خداوند مهربان میخواهم که این خدمت را بخوبی از من بپذیرد، و ثوابش را عائد روح مادرم سازد و او را مشمول آرامش و نعمت و خوشنودی خودش که بزرگترین نعمت هاست قرار دهد.

در پایان یادآور میشوم که جمع آوری این آیات شب میلاد حضرت مهدی منتظر (عج) سال ۱۳۹۶ هجری در حالیکه از ولادت آن سرور ۱۱۴۱ سال مسی گذشت آغاز گردید.

سوره بقره

- ٢١٥ هدى للمتقين ، الذين يؤمنون
بالغيب آيه / ٢١٢
- ٣ - فانفجرت منه اثنتا عشرة عينا آيه / ٦٥
- ٤ - واذا بتلى ابراهيم ربه بكلمات
فاتمهن ... آيه / ١٢٤
- ٥ - فاستبقوا الخيرات آيه / ١٢٨
- ٦ - ولننبؤنكم بشيء من الخوف آيه ١٥٥
- ٧ - كمثل حبة ابيت سبع سنابل آيه / ٢٦١
- ٨ - آمن الرسول بما انزل اليه من ربه ...
آيه / ٢٨٥

" ذالک الکتاب لاریب فیه هدی للمتقین الذین یؤمنون بالغیب "

" این کتاب که شکی در آن نیست هدایتگر پرهیزکاران است ، آنان که به نادیده ایمان دارند " بقره ۲-۳

سلیمان قندوی حنفی در کتاب ینا بیع الموده " از جابر بن عبدالله انصاری نقل میکند که گفت جنبدل بن جناده یهودی که بدست پیا مبر اکرم (ص) مسلمان شد ، بآن حضرت وارد گردید و از مسائل گوناگون پرسش کرد ، از جمله درباره جانشینان پیا مبر (ص) سؤال کرد .

پیا مبر اکرم (ص) جانشینان خود را برای او بر شمرد تا آنکه فرمود : " ... پس از او فرزندش محمد است که بنام مهدی وقائم و حجت خوانده می شود و از دیده ها پنهان می گردد و سپس ظاهراً همیشه هنگامیکه ظهور کرد زمین را همانطور که از ظلم و ستم پر شده از عدل و داد پر میکند ، خوشحال کسانی که

در غیبت او صبر میکنند، خوشحال گسائیکه بسر محبت آنان ثابت میمانند، اینها همان گروهی هستند که خداوند در کتابش آنان را توصیف کرده و فرموده: "هدایتگر پرهیزکاران است؛ آنان که به نادیده ایمان دارند" تا آخر حدیث "۱"

منظور از آیسه این است که پرهیزکاران کسانی هستند که به حضرت مهدی (عج) ایمان دارند، بنا بر این مقصود از غیب در آیه خود حضرت مهدی (عج) است زیرا غیب به چیزی گفته میشود که با هیچیک از حواس پنجگانه حس نشود، و در حقیقت همانطور که خداوند غیب است و با حواس پنجگانه درک نمی شود و آخرت غیب است و قابل درک بوسیله حواس ظاهری نیست، حضرت مهدی (عج) نیز غیب است و در زمان غیبت بطوریکه او را ببینند و بشناسند دیده نمی شود.

فانفجرت منه اثنتا عشرة عینا "

"پس دوازده چشمه از آن"

بشکافت بقره ۶۰"

داشمنند بزرگ سیدهاشم بحرانی در غایب
المرام از ابوالحسن بن شاذان با حذف سند از ابن

عباس نقل میکند که گفت : از پیا مبر خدا (ص) شنیدم که میفرمود : ... آنگاه حدیثی طولانی نقل کرده که در قسمتی از آن از قول پیا مبر چنین آمده :

" کسیکه خوشحال است که از من پیروی می کند با یدولایت علی بن ابیطالب و اما مان از نسل مرا بپذیرد زیرا آنها خزانه داران من هستند"

در این هنگام جابر بن عبدالله انصاری بر خاست و عرض کرد : یا رسول الله تعدادا ما مان چند است ؟ پیا مبر گرامی (ص) فرمودند : " جابر خدا ترا رحمت کند ، از تمام می اسلام از من سؤال کردی " تا آنکه فرمود " تعدادشان به اندازه چشمه هائی است که برای موسی بن عمران ، پس از آنکه با عصایش به سنگ زد شکافته شد ، پس دوازده چشمه از آن بشکافت " تا آخر حدیث " ۱ "

ناگفته نماند که چون پیا مبر اسلام (ص) ا ما

مان دوازده گانه را به چشمه هائی که در قرآن یاد شده تشبیه فرمود ما نیز به پیروی از پیا مبر آیه فوق را در اینجا نقل کردیم.

و اذابتلی ابراهیم ربه بکلمات فاطمه.

هنگامیکه ابراهیم را پروردگارش

به سخنانی آزمودا براهیم آنها را
 به انجام رسانید . بقره / ۱۲۴
 سلیمان قندوزی از فضل بن عمر نقل میکند
 که گفت : در مورد آیه " اذا ابتلی ابراهیم ربه
 بکلمات " از امام صادق (ع) سؤال کردم امام
 فرمودند : " آن سخنان همان سخنانی بودند که آدم
 از پروردگارش فراگفت و خداوند توبه او را پذیرفت
 بدین صورت که آدم گفت : پروردگار اتر بحق محمد
 و علی و فاطمه و حسن و حسین میخواستم که توبه مرا
 بپذیری " پس خداوند توبه او را پذیرفت چون او
 توبه پذیر مهربان است .

عرض کردم : یا بن رسول الله : پس منظور
 از " فاطمه " چیست ؟ فرمودند : یعنی آن سخنان
 را تا دوازدهمین امام مهدی قائم ، که نه تن آنها
 از نسل حضرت امام حسین (ع) هستند با انجام رسانید
 توضیح اینکه : " ابتلی " بمعنی امتحان و آزمون
 است و از روایت استفاده میشود که خداوند ابراهیم
 خلیل (ع) را با نام پیا مبر خدا و اما مان دوازده گانه
 نه مورد آزمون قرار داده است ، حالا حقیقت
 امتحان چه بوده آیه شریفه در این مورد ساکت
 است ولی از روایات این معنی را توضیح داده اند
 و از مجموعه آنها استفاده میشود که حقیقت آزمون

خضوع در برابر اهل بیت و اعتقاد به پیروی او از آن
خاندان بوده است .

" فاستبقوا الخیرات اینما تکونوا یا ت بکم الله
جمیعا "

پس بسوی نیکیها سبقت بگیرید

هر کجا باشید خدا همه شما را

میآورد " بقره / ۱۴۸

سلیمان بن قندوزی بسند خود از امام صادق

(ع) نقل میکند : که آن حضرت فرمودند : منظور

اصحاب قائم (عج) هستند که سید و چند نفر میباشند ،

بخدا قسم آنها " امت معدود " هستند که مانند ابر

های پاییزی در عرض یک ساعت جمع میشوند " ص ۵۵

ینابیع الموده " .

ناگفته نماند که منظور از امت معدوده همان

معنائی است که در قرآن کریم در سوره هود آیه ۸

آمده : ولئن اخرنا عنهم العذاب الی امة معدوده

لیقولن ما یحبسه " که تفسیر آن به همین معنی

در سوره هود خواهد آمد .

در هر حال آیه مورد بحث در ضمن روایات آمده

و خلاصه آن اینکه : اولین گروه از اصحاب حضرت

مهدی (عج) که تعدادشان مانند اصحاب بدر ۳۱۳

نفر است در آغاز ظهور حضرت ، در حالیکه حضرت در مکه

است و اطراف زمین در شهرهای مختلف پراکنده هستند

بقدرت خدا وندمتعال در عرض یک ساعت به وی ملحق میشوند، و مانند داستان تخت بلقیس که آصف بن برخیا وصی سلیمان (ع) آن را در کمتر از یک لحظه از یمن به بیت المقدس آورد، چنانکه قرآن آنرا نقل کرده است.

"لنبلونکم بشیء من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانس والثمرات وبشر الصابرين"

(شما را بپشمه‌ای از ترس و گرسنگی و کاهش اموال و نفوس و محصولات امتحان خواهیم کرد و صبرکنندگان را نویدده)

"بقره آیه ۱۵۵"

سلیمان قندوزی در مورد آیه " ولنبلونکم بشیء من الخوف والجوع..." از محمد بن مسلم از حضرت صادق (ع) نقل میکند : که فرمودند : پیشاپیش قائم (عج) نشانه های آزمایش خدا برای مومنان تحقق مییابد " عرض کردم : آن نشانه‌ها کدا مند؟ فرمودند : این آیه : ولنبلونکم بشیء من الخوف والجوع..." شما را بپشمه‌ای از ترس در اثر ابتلا به بیماری ، و گرسنگی در اثر مرگ آشکار ، و کاهش محصولات در اثر نیا مدن باران آزمایش میکنیم ، در این هنگام صبرکنندگان را نویدده " سپس فرمود ای محمد، این است تاویل آیه ، " وتاویل

آیات قرآن شریف را جز خدا وندمتعال وراسخان در
دانش نمی دانند" و ما راسخان در دانش هستیم (ینا
بیع الموده صفحه ۵۰۵)

"کمثل حبة انبت سبع سنابل فی کل سنبله مأة حبه"
"ماننددانه ایست گه"

هفت خوشه رویانده که در

هر خوشه صد دانه دارد .

(بقره آیه ۲۶۱)

دانشمندشافعی ، جمال الدین مقدس سلمی در

کتاب "عقدالدار" صفحه ۲۵۹ بسند خود از علی بن

ابی طالب (ع) نقل میکنند که آن حضرت در توصیف

حضرت مهدی (عج) فرمودند: مهدی فرماندهان خود

را به کشورهای دیگر روانه میکند تا بین مردم بعدالت

رفتار کنند "تا آنکه فرمود" بدی از میان می رود

و نیکی باقی میماند و چنانکه خدا فرموده یک پیمان

نه کاشته میشود و هفتصد پیمان بدست میآید" تا آخر

روایت ، این معنی اشاره به آن است که آیه

کریمه در شأن حضرت مهدی (عج) و زمان وی نازل

شده و خصوصیات مزبور منحصر به زمان او میباشد ،

زیرا روایت در صد بیان نشانه ها و پدیده های آن

زمان درخشان است ، بویژه آنکه سخن امیرالمؤمنین

منین علی (ع) است و علی (ع) و درک مفاهیم قرآن

گاهترین فرداست وهم او بود که پیا میر خدا (ص) بر طبق آنچه انس روایت کرده ، درباره اش فرمود :
 " پس از من علی تا ویلات قرآنی را به مردمی که آشنا نیستند می آموزد (شواهد التنزیل ج ۱ ص ۲۹)
 "آمن الرسول بما انزل الیه من ربه والمؤمنون کل آمن بالله وملائکته وکتابه ورسوله"
 " پیامبر به آنچه از پروردگاه رت به او نازل شده ایمان دارد و مؤمنان همگی به خدا و فرشتگان و کتابها و پیا میران ایمان دارند " بقره آیه ۲۸۵
 دانشمند شافعی محمد بن ابراهیم حموی و هم چنین دانشمند حنفی موفق بن احمد خوارزمی بسند خود از ابوسلمی چوپان پیا میر خدا (ص) شنیدم که میفرمودند : شبی که مرا به آسمان بردند خداوند بزرگ به من فرمود : " پیامبر به آنچه از پروردگارش به او نازل شده ایمان دارد " گفتم " و مؤمنان " فرمود : درست گفتمی ، سپس فرمود : میان امت چه کسی را بجای خود گذاشته ای ؟ گفتم بهترین آنان را ، فرمود : علی بن ابیطالب را ؟ گفتم : بلی پروردگارا ، فرمود : محمد من به زمین نگاه کردم و ترا میان آن همه برگزیدم و نام ترا از نام

های خودم مشتق ساختم ، هر جا من یادشوم تونیز با من یادمیشوی چرا که من محمود هستم و تو محمد هستی ، آنگاه مجدداً به زمین نگاه کردم و علی را از میان مردم انتخاب نمودم و نامش را از نام خودم مشتق ساختم ، زیرا من اعلی هستم و او علی است ، محمد! من ترا و علی و فاطمه و حسن و حسین و اما مانی که از نسل او هستند از نور خودم آفریدم و ولایت شما را بر اهل آسمان و زمین عرضه کردم ، کسی که ولایت شما را بپذیرد نزد من از مومنان است و کسی که آن را انکار کند نزد من از کافران محسوب میشود محمد! اگر بنده‌ای از بندگان من بقدری مرا عبادت کند که از عبادت با زمانندمانند مشک خشکیده شود سپس در حالیکه منکر ولایت شماست بر من وارد شود او را نمی‌آمرزم تا بولایت شما اقرار کند .

محمد! آیا دوست داری آنان را ببینی ؟

گفتم : بلی پروردگارا ، فرمود به جانب راست عرش نگاه کن ، نگاه کردم ناگهان دیدم علی و فاطمه و حسن و حسین و علی بن الحسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی و مهدی در دریا بی از نور ایستاده اند و او (حضرت مهدی عج) مانند

سوره بقره ————— ۱۶
ستاره درخشانی وسط آنان قرار داشت و فرمود: محمد
اینها حجت‌ها هستند و او همان قیام‌کننده زعترت تو
است بعزت و جلال خودم قسم که او راه آشکار دوستان
من و انتقام‌گیرنده دشمنان من است. "۱"

"۱" فرائد السمطين ج ۲ و مقتل الحسين ج ۲ ص ۹۵

سوره ال عمران

در این سوره سه آیه مورد بحث است .

۱ - اَفْغِیْرِ دِیْنَ اللّٰهِ یَبْغُوْنَ وَلَهُ اسْلَمٌ مِّنْ فَسْقِی

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا آیه ۸۳

۲ - وَلِیْمَحْصِ اللّٰهُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَیْمَحِقَ الْكٰفِرِیْنَ

آیه ۱۴۱

۳ - یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَصٰبِرُوْا وَرٰبِطُوْا آیه ۲۰۰

" افغیردین الله یبغون وله اسلم من فی
السموات والارض طوعا وکرها والیه ترجعون
(آیا جز دین خدا را میجوئید در
حالی که از آسمانها و زمین هر
که هست خواه ناخواه بفرمان
او گردن نهاده و همه بسوی او
بازگردانده میشوید . ۸۳

قندوزی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل می
کند که آن حضرت در مورد آیه " وله اسلم من فی
السموات والارض ... " میفرمودند: وقتی مهدی
(عج) قیام کند هیچ نقطه ای از زمین نیست مگر
آنکه شهادت یگانگی خدا و رسالت حضرت محمد در آن
داده میشود " (ینابیع الموده ص ۵۰۶)

توضیح اینکه : آیه شریفه به دوران مهدی
منتظر (عج) اشاره میکند، زیرا در آن زمان در
تمام روی زمین سخن از خداست و همگی در برابر خدا
وند متعال تسلیم هستند، و تاکنون نه در عهد
پیامبران گذشته و نه در زمان پیامبر اسلام و نه

بعدا زپیا مبرچنین صحنه‌ای پیش‌نیامده که تمام مردم روی زمین دربرابر خدا و دین خدا و ندمت‌عناال خواه و ناخواه سرتسلیم فرودبیاورند .

ولیمحص الله الذین آمنوا ویمحق الکافرین

" تا خداوند کساننی را که ایمان

آوردند تصفیه کند و کافران را

نابود سازد . آل عمران ۱۴۱

حموینی بسند خود از سعید بن جبیر از ابن عباس

نقل میکنند که پیا مبر خدا (ص) فرمود: علی وصی من

است و قائم منتظرا ز فرزندان او کسی است که زمین

بواسطه او از عدل و داد پیرمیشود چنانکه از ظلم و ستم

پرشده است ، قسم بآنکه مرا به عنوان نوید دهنده

و ترساننده بحق برانگیخت آنان که در زمان غیبت

وی در اعتقاد به امامتش ثابت باشند گرانبها تراز

طلای سرخ هستند .

در این هنگام جابر بن عبد الله انصاری بر

خاست و عرض کرد یا رسول الله : آیا قائم که از

فرزندان شماست غیبتی دارد؟ پیا مبر (ص) فرمود:

آری بخدا قسم ، " تا خدا کساننی را که ایمان

آورده اند تصفیه کند و کافران را نقصان دهد "

ای جابر ، این امر خدا و سر خداست و از اسرار

است که علت آن بربندگان پوشیده است پس
تردید بخود راه مده ، زیرا تردید را مر خداوند
بزرگ باعث کفر میشود (فرائد السمتین ج ۲)

ناگفته نماند که این روایت از جمله ابن
خلدون در مقدمه (۱) وهیثمی در مجمع الفرائد (۲)
نقل کرده اند .

منظورا زطلای سرخ ، طلای خالص است و مقصود
این است که : کسانی که به حضرت مهدی (عج) در
زمان غیبتش ایمان دارند ازطلای خالص کمیاب ترند
و جهت تشبیه این است که چون طلا غالباً با مس یا
برنج یا نیکل و مانند اینها مخلوط است از این جهت
طلای خالص کمیاب است و کسی که به حضرت مهدی (عج)
ایمان دارد کمیاب تر از چنین طلائی میباشد .

این روایت میرساند که علت غیبت امام ،
آزمایش مردم و تصفیه مومن خالص و کافر و مومن غیر
خالص است ، در این صورت کسیکه نسبت به امام کافر
است نابود میشود و مومن غیر خالص نیز در اثر طولانی
شدن زمان غیبت ، وجود امام را انکار میکنند و
مشمول سخن پیامبر میشود که فرمود :

"کسیکه ظهور حضرت مهدی را انکار کند بـه

تمام آنچه بر حضرت محمد (ص) نازل شده کفر ورزیده "۱" در نتیجه مومن خالص است که در اعتقاد به امامت حضرت مهدی (عج) ثابت میماند هر چند زمان غیبت طولانی گردد.

باید دانست که منظور از "امر خدا" زمان ظهور امام امت و منظور از "تردید بخود را" مده "ایمن است که اگر غیبت امام طولانی شد در وجود شریفش شک مکنید و نگوئید؛ اگر بود ظاهراً همیشه، زیرا چنین تردیدی موجب کفر است.

یا ایها الذین آمنوا اصبروا و صابروا و رابطوا
و اتقوا الله لعلکم تفلحون "

(ای کسانی که ایمان آورده‌اید

صبر کنید و ثبات ورزید و آماده

باشید و از خدا بترسید باشید

رستگار شوید) آل عمران ۲۰۰

قندوزی بسند خود از حضرت باقر (ع) نقل میکند

که آن حضرت در مورد آیه "یا ایها الذین آمنوا و صابروا

ببروا و رابطوا ... " فرمود در انجام واجبات صبر کنید

و در برابر دشمنان ثبات ورزید و آماده پیشوای خود

مهدی منتظر "۲" باشید.

"۱" ینابیع الموده صفحه ۴۴۷

"۲" ینابیع الموده صفحه ۵۰۶

منظور این است که خود را به حضرت مهدی
(عج) ببندید و روحتان را به او مربوط سازید
و این کنایه از آن است که نسبت به امام ثابت
عقیده باشید، و در راه او از روی رغبت و میل
فداکاری و جهاد نمائید.

سوه نساء

در این سوره پنج آیه مورد بحث است .

- ۱- من قبل ان نظمس وجوها فنردها على
ادبـارها . آیه ۴۷
- ۲ - اطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى
الامر منكم . آیه ۵۹
- ۳ - الذين انعم الله عليهم من النبيين و
الصديقين والشهداء والمالحين . . . آیه ۶۹
- ۴ - ولوردوه الى الرسول والى اولى
الامر منهم لعلمه الذين يستنبطونه منهم آیه ۸۳
- ۵ - وان من اهل الكتاب الا ليومنن
به قبل موته . آیه ۱۵۹

" يا ايها الذين اوتوا الكتاب آمنوا بما نزلنا
 مصدقا لما معكم من قبل ان تطمس وجوها فنردها
 على ادبارها "

ای کسانی که بشما کتاب داده
 شد، به آنچه ما نازل کرده
 ایم و تصدیق کنند کتاب شما
 است بگروید پیش از آنکه چهره
 هائی را محو کنیم و آنها را به
 پشت بازگردانیم " نساء ۴۷

قندوزی بسند خود از حضرت باقر (ع) نقل می
 کند که آنحضرت در مورد آیه " يا ايها الذين اوتوا
 الكتاب آمنوا بما نزلنا مصدقا لما معكم..." فرمود
 از لشکرسفیانى که درگودی بیابان نابود میشوند
 تنها سه نفر هائی می یابند که خداوند صورتهايشان
 را به پشت برمیگرداند و این هنگام ظهور حضرت مهدى
 (عج) است "۱"

ناگفته نماند که مضمون این روایت تاویل آیه میباشد، و تفسیر آیه در مورد کسانی است که به پیا مبر خدا (ص) ایمان نیاورده اند، و میان این دو معنی یعنی تاویل و تفسیر منافاتی نیست زیرا قرآن کریم به شهادت آیاتش و به شهادت روایات دارای تاویل و تفسیر و ظاهر و باطن میباشد .
 یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم"

(ای کسانی که ایمان آورده‌اند

بید خدا را اطاعت کنید و زیبا مبر

فرمانروا مسلمان خویش

فرمان ببرید . نساء ۵۹

علامه بحرانی از حموینی از سلیم بن قیس

هلالی در مورد حدیث مفصل قسم نقل میکند که علی (ع)

در عهد عثمان بیش از دو بیست نفر از اصحاب و تابعین

را قسم داد و در ضمن فرمود: شما را بخدا قسم آیامی

دانید "یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا

الرسول و اولی الامر منکم" درباره چه کسانی

نازل شده است؟

مردم گفتند: آیا به بعض مومنین اختصاص

دارد یا به عموم آنان؟ اینجا خداوند پیا مبرش را

فرمان داد که صاحبان امر را برای آنان معرفی

کند و همان گونه که نماز و زکاة و حج را برای آنان

توضیح داده ولایت را نیز برای آنان توضیح دهد.

(تا اینکه علی (ع) فرمود) : آنان علی

برادر من و وزیر من و وصی من و خلیفه من می‌باشند

امتم می‌باشند که پس از من ولی هر مومنی است پس

فرزندش امام حسن (ع) و پس از او امام حسین (ع) آن

گاه نه نفر از فرزندان امام حسین (ع) یکی پس از

دیگری که قرآن با آنها و آنها با قرآنند، از قرآن

جدا نمی‌شوند و قرآن از آنان جدا نمی‌شود تا نزد حوض پر

من وارد شوند"

پس مردم گفتند: بلی ما شنیده ایم و همان

گونه که تو فرمودی گواهی می‌دهیم "۱".

بنابراین منظور از "اولی الامر" امامان

دوازده گانه هستند که آخرین حضرت مهدی (عج) می

باشد.

"الذین انعم الله علیهم من النبیین و

الصدیقین والشهداء والمالحین وحسن اولئک رفیقا

(آنانکه خداوند نعمتشسان

داده : از پیا میران و راستی

پیشگان و شهیدان و شایستگان

که آنان از جهت رفاقت نیکو

_____ هستند" نساء ۶۹

حَسْكَانِي اِذَا بُوِعِيَاسِ فِرْغَانِي اِزْ حَذِيْفَه نَقْل
 ميکنند که گفت : روزی بر پیا مبرا کرم (ص) وارد شدم
 در حالیکه این آیه را " الذین انعم الله علیهم
 من النبیین ... " برا و نازل شده بود، پس آنرا
 برای من قرائت فرموده، من گفتم : ای پیامبر
 خدا ، پدر و مادرم فدای تو باد اینها کیانند؟ من
 می بینم خداوند آنان را بسیار ستوده و بزرگ
 شمرده است؟!

پیا مبر خدا فرمودند : حذیفه ، من " از میان
 پیامبران " هستم که خداوند نعمت شان داده است
 من نخستین آنها در نبوت و آخرینشان در بعثت هستم
 و علی بن ابیطالب از " راستی پیشگان " است که
 پس از آنکه خداوند مرا به رسالت مبعوث فرمود و
 نخستین کسی بود که مرا تصدیق کرد ، آنگاه حمزه و
 جعفر از " شهیدان " و حسن و حسین دو پیشوای بهشتی
 از " شایستگان " هستند و مهدی در عصر خود " برای
 آنان رفیق نیکوئی است " " ۱ "

منظور از عصر حضرت مهدی (عج) زمان رجعت
 است که زمین پس از آنکه از ظلم و ستم پر شده به

وسیله او از عدل و داد پرمیشود، زیرا آنها همگویی
هنگام رجعت اجتماع میکنند و دنیا از اولیاء و
برگزیده شایستگان تشکیل میشود .
" ولوردوه الی الرسول والی اولی الامر
منهم لعلمه الذین یستنبطونه منهم "

(اگر آنرا به پیغمبر و فرمانروا
و ایان خویش رجوع میدادند،
کسانیکه کیفیت آن را میجویند
مطلب را از آنان فرا میگرفتند .

نساء ۸۳

قندوزی حنفی بسند خود از ابن معاویه از
حضرت باقر (ع) نقل میکند که آن حضرت در ضمن
حدیثی فرمود: خداوند فرموده است " ولوردوه الی
الرسول والی اولی الامر منهم لعلمه الذین
یستنبطونه منهم " پس کار مردم را به فرمانروایان
آنها - همان کسانیکه مردم به اطاعت و مراجعه
به آنان مأمور شده اند رجوع داده است .
و از امام صادق (ع) در تفسیر " اولی الامر "
نقل شده است که آن حضرت در ضمن حدیثی فرمود :
" پس علی (ع) بود آنگاه حسن (ع) و سپس حسین (ع)
و پس از ایشان علی بن الحسین (ع) و بعد امام محمد
باقر (ع) ... و امر چنین است همانا زمین جز بوسیله

امام اصلاح نمیشود. "۱" ناگفته نماند که این حدیث دلالت بر این دارد که در زمان حاضرا امام موجود است و او جز حضرت مهدی (عج) نخواهد بود، بنا بر این آیه شریفه در مورد حضرت مهدی (عج) و پدران بزرگوارش صدق میکند.

"وان من اهل الكتاب الالیؤمنن به قبل موته ویوم القیامه یکون علیم شهیدا"

(هیچ کس از اهل کتاب نیست مگر آنکه پیش از مرگ خویش به عیسی خواهد گردید و روز قیامت بر آنها گواه خواهد بود.)

(نساء ۱۵۹)

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت باقر (ع) نقل میکند که آن حضرت در مورد آیه "وان من اهل الكتاب الالیؤمنن به قبل موته..." فرمود: پیش از فرارسیدن قیامت عیسی بر زمین نازل میشود آن روز تمام ملت ها - یهودی و غیریهودی - پیش از مرگ خود به او (حضرت مهدی عج) میگردند و عیسی پشت سر حضرت مهدی (عج) نماز میخواند "۲"

این روایت را ابن صباغ مالکی و دیگران نیز نقل کرده اند "۳"

"۱" ینابیع الموده ص ۵۰۶ "۲" ینابیع الموده ص ۵۰۶ و "۳" فصول المهمه باب ۱۲

منظور این است که پیش از فرا رسیدن قیامت
 هنگامیکه حضرت مهدی (عج) ظاهر میشوند، حضرت
 عیسی بن مریم (ع) نازل میشود و پشت سر امام نماز
 میخوانند، پس مسیحیان به حضرت مهدی (عج) ایمان
 میآورند چون حضرت عیسی (ع) پشت سر ایشان نماز
 گذارد، و یهودیان نیز به ایشان ایمان میآورند
 زیرا حضرت مهدی (عج) الواح تورات را که نشانه
 های حضرت مهدی (عج) در آنها وجود دارد از فلسطین
 بیرون میآورد و سایر ملتها نیز در اثر معجزه‌های از
 این قبیل به آن حضرت می‌گروند. بنا بر این بر
 طبق این تأویل ضمیر در "لیؤمنن به" در آیه شریفه
 به حضرت مهدی (عج) بر میگردد.

سوره مائده

در این سوره سه آیه مورد بحث است .

- ۱ - وبعثنا منهم اثني عشر نقيبا آیه ۱۲
- ۲ - ومن الذين قالوا انا انصارى اخذنا
ميثاقهم فنسوا خطا مما ذكروا به آیه ۱۴
- ۳ - فسوف يأتي الله بقوم يحبهم
ويحبونه آیه ۵۴

" ولقد اخذنا ميثاق بني اسرائيل وبعثنا
منهم اثني عشر نقيبا

(خدا از بني اسرائيل پيمان
گرفت و از آنها دوازده نگهبان
برانگيختيم) مائده ۱۲

علامه بحراني در غاية المرام از محمد بن علي
بن شاذان با حذف سند از ابن عباس نقل کرده گه
گفت از پيامبر (ص) شنيدم که در ضمن حديثي مي
فرمود: " کسيکه خوشحال است که از من پيروي مي
کند با يد ولايت علي بن ابيطالب و اما ما مان از نسل
مرا بپذيرد زيرا آنها خزانه داران دانش من هستند،
در همين هنگام جابر بن عبدالله انصاري بر
خاست و عرض کرد: يا رسول الله تعداد ما مان چند
است؟ پيامبر فرمود: جابر، تعداد آنان ... تا
اينکه فرمود: به تعداد نهبگان بني اسرائيل.
خداوند فرموده: " لقد اخذ الله ميثاق بني
اسرائيل وبعثنا منهم اثني عشر نقيبا " جابر،
بنا براي ما مان دوازده نفر اندا و لين آنها علي

بن ابیطالب و آخر ایشان قائم است "۱"

توضیح آنکه : چون پیامبر (ص) در مقام بیان تعداد امامان ، این آیه کریمه را قرائت کرده و به آن استشهاد نموده ، این دلیل آن است که آیه به ائمه تأویل شده و ما نیز بهمین جهت آنرا در اینجا آوردیم .

"ومن الذین قالوا انا نصاری اخذنا میثاقهم
فنسوا حظا مما ذکرنا به "

(از آنانکه گفتند ما نصرانی

هستیم پیمان گرفتیم ، سپس

از آنچه را به آن پندشان

داده بودند فراموش کردند

(مائده ۱۴)

سلیمان قندوزی بسند خود از ابوربیع شافعی از

حضرت صادق (ع) نقل کرده که آنحضرت در مورد آیه

" ومن الذین قالوا انا نصاری اخذنا میثاقهم ... "

فرمود : بزودی نصاری آن قسمت را بیاد می-

آورند و زود باشد که گروهی از آنان به همراه قائم

خروج نمایند . "۲"

منظور این است که نصاری ایمان به حضرت مهدی

(عج) را که خداوند در باره آن از ایشان پیمان

"۱" غایة المرآة ص ۲۴۴ و "۲" ینابیع الموده ۵۰۶

گرفته بود فرا موش کردند ولی بزودی آنرا بیاد می آورند و به اسلام باز میگردند، زیرا میبینند عیسی بن مریم (ع) از دین اسلام پیروی میکند و پشت سر حضرت مهدی (عج) نماز میخواند، و ممکن است منظور از "گروه" در سخن امام آن گروه از انصاری باشند که در زمان حضرت مهدی (عج) موجودند، نه گروه خاصی از مسیحیان آن زمان، چون در روایات آمده است که تمام نصاری به حضرت مهدی (عج) ایمان میآورند.

"یا ایها الذین آمنوا من یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی اللہ بقوم یحبهم ویحبونه اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین یجاهدون فی سبیل اللہ ولا یخافون لومة لائم ذلک فضل اللہ یؤتیه من یشاء واللہ واسع علیم"

ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر که از شما از دین خویش باز گردد بزودی خدا گروهی را بیاورد - رد که دوستان دارند و آنها را دوست دارند با مؤمنان نرم دل و با کافران تند هستند، در راه خدا جهاد میکنند و از ملامت سرزنشگری نمی‌هراسند، این بخش خداست که بهر کس بخواهد

میدهد و خدا وسعت بخشود اناست

(مائده آیه ۵۴)

قندوزی حنفی از سلیمان بن هارون عجلسی

نقل کرده است که گفت : از حضرت صادق (ع) شنیدم

که فرمود : صاحب این امر (حضرت مهدی قائم)

محفوظ است ، اگر تمامی مردم از بین بروند خداوند

اصحاب او را خواهد آورد و آنان کسانی هستند که

خداوند در باره شان فرموده " یا ایها الذین آمنوا

من یرتدمنکم عن دینه فسوف یأتی الله بقوم

یحبهم ویحبونه ... " ینابیع الموده ص ۵۰۷

ناگفته نماند که تاویل این آیه در مورد

اصحاب حضرت مهدی (عج) منافاتی با تاویل آن در باره

ره امیرالمؤمنین (ع) ندارد ، زیرا امیرالمؤمنین

(ع) با حضرت مهدی (عج) و اصحابش هر دو مصداق این

آیه میباشند چون خدا علی (ع) را دوست دارد و علی

(ع) نیز خدا را دوست دارد و هم چنین خدا حضرت مهدی

(عج) و اصحابش را دوست دارد و آنان نیز خدا را دوست

دارند ، تنها چیزی که میتوان گفت اینک : حضرت

علی (ع) مصداق کامل و فردتاً مترا این آیه است و

حضرت مهدی (عج) و اصحابش مصداق دیگر آن محسوب

میشوند و این گونه مصداق در قرآن فراوان است زیرا

قرآن ظاهر و باطن دارد و دارای تنزیل و تاویل و تفسیر

میباشد.

در این سوره پنج آیه مورد بحث است .

- ۱ - حتی اذا جائتهم الساعة بغتة ۳۱
- ۲ - قل ارايتم ان اتاكم عذاب الله اوانتكم
الساعة بغتة ۴۰
- ۳ - فان يكفربها هولاء فقدوكلنا بها قوما
ليسوا بها بكافرين . ۸۹
- ۴ - وتمت كلمة ربك صدقا وعدلا ... ۱۱۵
- ۵ - يوم يأتى بعض آيات ربك ... ۱۵۸

قد خسر الذین کذبوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ
السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا يَا حَسْرَتُنَا عَلِمْنَا فِيهَا وَهُمْ
يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ ظُهُورِهِمْ أَلَسَاءَ مَا يَزُرُونَ

(آنانکه معاد را دروغ شمرد -

هاندزیان کرده اند و چون قیامت

ناکیشان بر آنان در آید

گویند: دریغ از آن کوتاهیها

که در دنیا کرده ایم آنها بار

کنا هان خویش را بر پشتها

یشان می‌برند، آگاه باشید که

بدباری را میکشند "

سیوطی (فقیه شافعی) از بخاری از ابوهریر-

یرد نقل میکند که گفت : مردی از پیا میرا کرم (ص)

پرسید؟ قیامت کی بپا میشود؟ پیا میر خدا (ص) فرمود

وقتی امانت از بین برود در انتظا ر قیامت باش، عرض

کرد: یا رسول الله ، چگونه امانت از بین میرود؟

فرمود: هنگا میکه ا مرد دست ناشایستگان قرار

گرفت منتظر قیامت باش " الدر المنثور ج ۶ ص ۵۰ "

و نیز سیوطی از ابن مُردُویَه از ابوهریره نقل

میکند که گفت: مردی نزد پیا مبر (ص) آمد و پرسید: قیامت کی بیا میشود؟ پیا مبر (ص) فرمود: سئوال شده داناتر از سئوال کننده نیست. عرض کرد: پس علامات قیامت را برای ما بیان کنید. پیا مبر (ص) فرمود: نزدیک شدن بازارها، عرض کرد: نزدیک شدن بازارها چیست؟ فرمود: اینکه مردم از کمی درستکاری بیکدیگر شکایت میکنند و زنا زاده زیاد میشود و غیبت شایع میگردد و شروتمند مورد احترام است و صدای تبهکاران در مساجد بلند میشود و زشتکاران پیروز میشوند و زنا آشکار میگردد "۱"

سیوطی میگوید: احمد بن حنبل و بخاری و مسلم و ابن ماجه از ابن مسعود نقل کرده اند که گفت: از پیا مبر خدا (ص) شنیدم که میفرمود: "قبل از فرا رسیدن قیامت روزهایی میرسد که دانش در آن با لا می رود و جهل فرود می آید و آشفتگی و بی نظمی فراوان است" "۲"

ناگفته نماند که در مورد وقوع این حوادث پیش از ظهور حضرت مهدی (عج) روایات بسیار است. بنا بر این از بسین رفتن امانت، قرار گرفتن مردم در دست ناشایستگان زیاد شدن زنا زاده، شیوع

غیبت ، احترام به ثروتمندان ، بلندشدن صدای
 تبهاران درمساجد ، پیروزی زشتکاران ، آشکار
 شدن زنا ، وازبین رفتن علم وفرودآمدن جهل "۱"
 وزیادشدن هرج ومرج همه اینها از نشانه های ظهور
 حضرت مهدی (عج) هستند ، پس بنا براین منظور از
 (ساعت) زمان ظهور حضرت مهدی (عج) یا زمانی
 است که قیامت را نیز شامل میشود ، زیرا ایمن
 دوزمان در بسیاری از مقدمات وعلامات با هم
 مشترکند .

" قل ارأیتکم ان اتاکم عذاب اللہ واتتکم
 الساعۃ بغتۃ اغیراللہ تدعون ان کنتم صادقین؟ "

(بگو : اگر راست میگوئید بمن
 خبر دهید اگر عذاب خدا بر شما در
 آمدی قیامت ناگهان بر شما فرا
 رسیده آیا جز خدا را میخواهید؟)
 (انعام آیه ۴۵)

سیوطی نقل میکند که حاکم از وائله بن
 اسقع نقل کرده که گفت : از پیا مبر خدا (ص) شنیدم
 که میفرمود : " قیامت برپا نمی شود تا آنکه سه
 علامت تحقق یابد : خسوف در مشرق ، خسوف در مغرب
 خسوف در جزیره العرب ، دجال ، نزول یاجوج وماؤ-

"۱" شاید منظور از جهل ، بیخردی و تهی مغزی باشد

سوره انعام _____ ۴۰

جوج ، دابه ، طلوع خورشید از مغرب ، آتشی که از
قطر عدن بیرون می آید و مردم را بسوی محشر میرانند
و مورچه بزرگ و کوچک را زنده میکند " ۱ "

ناگفته نماند که راوی دو علامت را فراموش
کرده یا شاید نزول یا جوج را یک علامت و نزول ما جوج
را علامت دیگری بشمار آورده و یا ممکن است محشور
شدن مورچه بزرگ و کوچک را یک علامت محسوب کرده تا
ده علامت کامل گردد ، منظور از دابه شاید اشاره به
آیه شریفه است که خداوند میفرماید : " واذا وقع
القول علیهم اخرجنا لهم دابة من الارض تکلمهم
ان الناس كانوا باياتنا لایوقنون " ۱ "

هنگامیکه عذاب بر آنان واجب شود برای آنها
جنبدهای از زمین بیرون آوریم تا به آنان بگوید
که این مردم آیات ما را باور نمی کرده اند .

لازم به تذکر است که تمامی این علامتها در
ضمن روایات متعددی نشانه های ظهور حضرت مهدی
(عج) محسوب شده است ، چنانکه اگر به کتب تفسیر
و حدیث و تاریخ مراجعه کنیم این مطلب را خواهیم
یافت ، بنا بر این منظور از " ساعت " زمان ظهور
حضرت مهدی (عج) یا آن زمان قیامت خواهد بود چرا

" ۱ " الدر المنثور ج ۶ ص ۶۰ و سوره نمل آیه ۸۲

که قرآن دارای ظاهرو باطن و تفسیر و تائید و تکمیل
و تنزیل میباشد .

" فان یکفربها هولاء فقد وکلنا بها قومالیسوا بها
بکافرین "

پس اگر این گروه آن را انکار
کنند، گروهی را بر آن گماشتیم
که منکران نیستند انعام ۸۹
قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل
میکند که فرمود: صاحب این امر - یعنی حضرت مهدی
(عج) محفوظ است اگر تمامی مردم از بین بروند
خداوند اصحاب او را خواهد آورد و خدا در باره آنان
فرموده: " فان یکفربها هولاء فقد وکلنا بها قوما
لیسوا بها بکافرین " "۱"

منظور این است که ممکن نیست حضرت مهدی
(عج) یا اصحاب وی از بین بروند، بنا بر این اگر
مردم هم در اثر گرسنگی، جنگها و بیماریها از بین
بروند حضرت مهدی (عج) و اصحابش که ۳۱۳ نفرند
باقی میمانند و این که امام صادق (ع) فرمود: " که
خداوند اصحاب او را خواهد آورد " کنایه از آمدن خود
حضرت است زیرا در روایات وارد شده است که مادامی
که تعداد وی مانند اصحاب بدر کامل نشوند ظهـور

نخواهد کسرد .

" و تمت کلمة ربك صدقا وعدلا لا مبدل لكلماته

وهو سميع العليم. سوره انعام آیه ۱۱۵

(و گفتا رپروردگا توا زروی

راستی وعدالت بانجام رسید

کلمات وی تغییر پذیر نیست

واوشنوا وداناست) " ۱۱۵ "

سلیمان قندوزی بسند مذکور از گروهی از بزر-

گان مورد وثوق که همزمان با حضرت هادی (ع) و

حضرت عسکری (ع) بودند نقل میکنند که گفتند:

از این دو بزرگوار شنیدیم که میفرمودند: خداوند

متعال وقتی بخواهد امام را خلق کند یک قطره از آب

بهشت را در آب باران نازل میکند و آن آب در میوه

ها و سبزیجات زمین قرار میگیرد و پدر امام آنرا

میخورد و نطفه امام از آن منعقد میشود، هنگامیکه

نطفه در رحم قرار گرفت چهار ماه که بر آن گذشت

صدای را میشنود و روی با زویش نوشته میشود " تمت

کلمة ربك صدقا وعدلا لا مبدل لكلماته وهو السميع

العليم " و هنگامیکه تولد یافت فرمان خدا قیام

میکند و ستونی از نور برای او بالامی رود که مخلوقات

و اعمال و اسرارشان را بوسیله آن میبینند و هر کجا

برود و بهر جا نظر کند این ستون را در برابر چشمهایش

قراردارد " تا آخر حدیث " ۱ "

روشن است که این حدیث یا اختصاص به حضرت قائم (عج) دارد یا شامل تمام ائمه میشود که در هر حال شامل امام قائم (عج) هم خواهد شد در این زمینه روایات دیگری نیز نقل شده که این دو معنی را تأیید میکنند .

"یوم یأتی بعض آیات ربک لاینفع نفساً ایمانها لم تکن آمنه من قبل او کسبت فی ایمانها خیرا قل انتظروا انا منتظرون "

روزی که بعضی از نشانه‌ها-

ی پروردگارت میآید کسیکه

قبلاً ایمان نیاورده یا در (مدت)

ایمانش کار خیری نکرده ایمان

آوردنش برای اوسودی ندارد ،

بگو: منتظر باشید که ما نیز

منتظریم. ۱۵۸ انعام

قندوزی حنفی از ابوهریره نقل کرده که

گفت قیامت برپا نمی شود تا آنکه خورشید از مغرب

طلوع کند در آن هنگام تمام مردم ایمان میآورند

و آن روز است که " کسیکه قبلاً ایمان نیاورده یا در

(مدت) ایمانش کار نیکی انجام نداده ایمان آورد

" ۱ " ینابیع الموده ج ۲ ص ۴۶۲

نش برای اوسودی ندارد " ۱ "

ونیزقندوزی از ابوسعیدخدری در مورد آیه
شریفه : او یأتی بعض آیات ربک " طلوع خورشید را
از مغرب نقل کرده است " ۲ "

ناگفته نماند که در بسیاری از روایات طلوع
خورشید از مغرب یکی از علائم ظهور و رجعت مهدی
آل محمد (عج) بشمار آمده و این مطلبی است که
برای آنانکه از روایات آگاهی کامل دارند قابل
شبهه نیست .

بنابراین آیه شریفه به حضرت مهدی
(عج) تأویل یا تفسیر شده است .

سوره اعراف

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

- ۱- و نادى اصحاب الاعراف رجالا آیه ۴۸
- ۲- یسئلونک عن الساعة ایا ن مرسیها
(آیه / ۱۸۷)

ونادی اصحاب الاعراف رجال یعرفونهم بسیماهم
 قالوا ما اغنی عنکم جمعکم وما کنتم تستکبرن " (یاران حائل ، مردانیرا که
 به علامتشان میشناسند) شما
 میدهند و میگویند : جمعیت شما
 و آن تکبری که میکردید ، کاری
 برای شما نساخت سوره اعراف ؛
 قندوزی حنفی بسند خود از سلمان فارسی
 (رحمة .) نقل کرده که گفت : بیش از ده بار از پیا-
 مبر خدا شنیدم که به علی (ع) فرمود : " یا علی
 تو و جان شینانت که از فرزندان تو هستند میان بهشت
 و دوزخ حائل هستید .
 و اگر در بهشت نمی شود مگر کسی که شما را بشناسد
 و شما او را بشناسید و داخل جهنم نمی شود مگر کسی که
 شما را انکار کند و شما او را انکار نمائید " "۱"
 روشن است که چون حضرت مهدی (عج) آخرین

جانشینان پیامبر (ص) است از کسانی خواهد بود که این آیه درباره آنان نازل شده خصوصاً پس از آنکه پیامبر خدا (ص) به نام جانشینان خود تصریح کرده و در بسیاری از موارد از آخرین آنها به مهدی منتظر (عج) یاد شده که مادر گذشته بعضی از آن موارد را نقل کردیم .

" یسئلونک عن الساعة ایان مرسیها قل انما علمها عند ربی لایجلیها لوقتها الا هو ثقلت فی السموات والارض لایأتیکم الابغثة "

ترا زقیامت میپرسند که کی بیا میشود؟ بگو: علم آن نزد پروردگار من است که جزا و آن را به موقع خود آشکار نمیکند در آسمان و زمین نهان است و جز ناگهان بر شما فرا نمیرسد .

اعراف / ۱۸۷

قندوزی در مورد این آیه از مفضل بن عمر از حضرت صادق (ص) نقل میکند که آنحضرت فرمود: این بهنگام قیام قائم است "۱"

ناگفته نماند که در بسیاری از روایات وارد

شده است که علم به زمان قیام حضرت مهدی قائم

(عج) اختصاص به خدا وندمتعال دارد.

زیرا از پیا مبر خدا (ص) و امیرالمومنین (ع)

بارها این مطلب سؤال میشده و هرکدام در پاسخ

میگفتند: " سؤال شونده داناتر از سؤال کننده

نیست " .

سوره انفال

در این سوره یک آیه مورد بحث است .

۱ - وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ

الدِّينَ كُلَّهُ لِلَّهِ آیه ۲۹

" وقاتلوهم حتی لاتکون فتنه ویکون لدين
کله لله "

با کافران بجنگید تا فتنه ای
نماند و شما می دین به خدا
اختصاص یابد . انفال ۳۹

قندوزی حنفی بسند خود از محمد بن مسلم نقل
میکنند که گفت : حضرت باقر (ع) درباره تاویل این
آیه : وقاتلوهم حتی لاتکون فتنه ویکون الدين
کله لله " سؤال کردم ، حضرت فرمود : تاویل
این آیه محقق نشده است هنگامیکه تاویل آن
محقق یافت مشرکان تا توحید خدا وند بزرگ را بپذیرند
ند و دیگر شرک نباشد و این در زمان قیام قائم ما است
ناگفته نماند که تاویل به معنی غرض و
مقصود نهائی آیه است و در توضیح روایت باید گفت که
" شما می دین خدا بخدا اختصاص یابد " تنها در زمان
حضرت مهدی (عج) است که این معنی محقق میشود .

سوره توبه

در این سوره سه آیه مورد بحث است :

- ۱- ولم يتخذوا من دون الله ورسوله و
لا للمؤمنين وليجه . آیه ۱۶
- ۲ - ليظهر الدين كله ولو كره المشركون ۳۳
- ۳- الف - ان عدة اشهر عند الله اثني عشر شهرا . آیه ۳۶
- ۳- ب : وقاتلوا المشركين كافة كما
يقاتلونكم كافة . آیه ۳۶

"ام حسبتم ان تتركوا ولما يعلم الله الذين
 جاهدوا منكم ولم يتخذوا من دون الله ولا رسوله
 ولا المؤمنين وليجة والله خبير بما تعملون"
 آیا گمان کردید که رها میشوید
 و خدا و ندا زکسانیکه از شما
 جها دکرده و غیر از خدا و رسول و
 مومنان ، همه می نگرفته-
 اند ، هنوز آگاهی ندارد؟ خدا-
 و ندا ز اعمالی که میکنید آگاه
 است " توبه آیه ۱۶

علامه بحرانی از عالم شافعی ابراهیم بن
 محمد حصوینی از مسلم بن قیس هلالی حدیث مفصلی
 را نقل میکند که در آن حضرت علی (ع) مهاجران
 و انصار را در مورد فضائل خود و خاندانش قسم میدهد
 از جمله اینکه به آنان فرمود: شما را به خدا قسم
 آیا نمیدانید این آیه "ولم يتخذوا من دون الله و
 لارسوله ولا المؤمنين وليجة" در چه موردی نازل
 شده است؟ مردم گفتند: آیا به بعضی از مومنان

اختصاص داریا شامل تمام آنان میشود؟ پس خداوند به پیامبرش فرمان داد تا زما مدانشان را به آنان معرفی کند و همان گونه که نماز و زکات و حج را برایشان توضیح داده ولایت را نیز برای آنان توضیح دهد...

(تا آنکه علی (ع) میفرماید: (پس ابوبکر

و عمر برخاستند و گفتند: یا رسول الله آیا این

آیات اختصاص به علی (ع) دارد؟ پیامبر (ص) فرمود

" آری درباره او و جانشینان من تا روز قیامت است "

گفتند: یا رسول الله آنان را برای ما

معرفی کن ، پیامبر خدا (ص) فرمود: علی برادر من و

وزیر من و وصی و جانشین من در میان امم و زما مدار

هر مومنی پس از من ، آنگاه فرزندم حسن و سپس

حسین و پس از اونه تن از فرزندان حسین یکی پس

از دیگری " " ۱ "

ناگفته نماند که پیامبر اکرم (ص) در احادیث

بیشمارى به نام این نه تن تصریح نموده که

نهمین آنها حضرت مهدی (عج) است .

" هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق

لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون "

اوست که پیا مبرخویش را با
 هدایت و دین حق فرستاد تا وی
 را بر هر دینی غالب گردانند
 هر چند مشرکان کراهِت داشته
 باشند " توبه ۳۳

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل
 میکنند که آنحضرت در مورد آیه " هو الذی ارسل رسوله
 بالهدی و دین الحق ... " فرمود: بخدا قسم تا ویل
 آن محقق نمیشود تا آنکه مهدی قائم (عج) ظاهر
 شود، هنگامیکه ظاهر شده هیچ مشرکی نیست مگر آنکه
 از ظهور وی کراهِت دارد و هیچ کافر باقی نمی ماند
 جز آنکه کشته میشود حتی اگر کافر در دل صخره ای باشد
 صخره میگوید: ای مومن در دل من کافر قرار دارد
 مرا بشکن و او را بکش " ۱

منظور از کافر در سخن امام (ع) کافر معاندی
 است که قرآن از آنان تعبیر به " و از دادوا کفرا "
 میکنند یعنی کسانی که به کفر خود افزوده اند، و گر
 نه روایات بسیاری وارد شده است که کفار غیر
 معاندین اسلام را میپذیرند و به حضرت مهدی (عج)
 بعنوان امام و خلیفه پیا مبر (ص) ایمان میآورند
 و این معنی را مادر تفسیر " و ان من اهل الکتاب
 الا لیومنن به ... " بیان کردیم .

واما اینکه حضرت صادق (ع) میفرماید :
 " صخره میگوید : ای مومن در دل من کافری قرار دارد
 مسئله عجیبی نیست ، زیرا پس از آنکه معتقد باشیم
 که خداوند قدرت دارد جمادات را به سخن گفتن وادار
 کند و معتقد باشیم که حضرت مهدی (عج) از طرف خدا
 امام است ، چه مانعی دارد که خداوند این معجزات
 را به او بدهد و چه اشکالی دارد که خداوند این
 امور غیر طبیعی را بدست حضرت مهدی (عج) اجرا کند
 تا دین وی را بر تمام ادیان غالب گردانند ؟ مگر
 سنگریزه در دست پیا مبر خدا (ص) سخن نگفت در حال
 اینکه آن روز را راده خداوند برایین تعلق نگرفته
 بود که دینش را بر تمام ادیان و در هر نقطه ای از
 زمین غالب گردانند ؟

بنا بر این باید صخره ها در عصر نوا ده پیا مبر
 خدا (ص) و تجدید کننده دین وی مهدی منتظر (عج)
 سخن بگویند ، چرا که خداوند اراده فرموده دین
 خود را بر تمام ادیان و در هر نقطه ای غالب گردانند .
 ناگفته نماند که مانعی ندارد منظر
 از فرستادن پیا مبر غالب شدن دین خدا بر تمام
 ادیان باشد و در عین حال این غلبه بیش از هزار
 سال بعد از بعثت پیا مبر (ص) بتاخیر افتد ، زیرا
 طولانی بودن مدت ، باعث از بین رفتن مصالح

خداوند در مورد بندگان نش نمی‌شود. مگر خداوند حضرت نوح پیغمبر را برای هدایت امتش مبعوث نکرد در عین حال می‌بینیم در طول نهصد و پنجاه سال نبوت وی جز عده کمی به او ایمان نیاوردند.

مطلبی را که اینجا باید یادآور شویم این است که آیه مورد بحث با همین الفاظ در سه مورد از قرآن کریم آمده است: یکی در اینجا و دیگری در سوره "فتح" و سوم در سوره "صف" و چون این آیه در حقیقت سه آیه بشمار می‌رودنه یک آیه، از این جهت ما نیز بمنظور پیروی از قرآن کریم این آیه را با تاویل و تفسیرش در دو سوره فتح و صف نقل خواهیم کرد.

"ان عدة الشهور عند الله اثني عشر شهرا في كتاب الله يوم خلق السموات والارض"

محققا شماره ماهها نزد خدا

در کتاب خدا، روزی که آسمان

و زمین را آفرید و آفریده ماه

است توبه ۳۶

علامه بزرگ سیدهاشم بحرانی از محمد بن

شاذان با حذف سند از ابن عباس نقل می‌کند که گفت

از پیا مبر خدا (ص) شنیدم که در ضمن حدیثی طولانی

میفرمود: "ای گروه مردم، هر که بخواهد حجست

پس از مرا بشناسد باید علی بن ابیطالب را بشناسد.

ای گروه ، کسیکه خوشحال است که از من پیروی میکنند باید ولایت علی بن ابیطالب و اما من از نسل مرا بپذیرد زیرا آنها خزانه داران دانش من هستند."

در این هنگام جابر بن عبدالله انصاری بر خاست و عرض کرد: یا رسول الله تعداد اما من چند است (پیا مبر فرمود: "جابر ، خدا ترا رحمت کند از تمام اسلام از من سؤال کردی ، تعداد اما من به تعداد ماهها است ، و آن " نزد خدا در کتاب خدا روزی که زمین و آسمان را آفرید ، دوازده ماه است " سپس فرمود " جابر ، بنا بر این ائمه دوازده نفرند اولین آنها علی بن ابیطالب و آخرینشان قائم است)"

توضیح اینکه : پیا مبر (ص) ائمه دوازده گانه را به دوازده ماه تشبیه میکند و متن آیه شریفه را میخواند و بدنبال آن میافزاید آنها دوازده نفرند و آخرینشان حضرت قائم است ، اینها همه شاهد بر این است که آیه مزبور به ائمه تأویل شده و روشن است که تأویل پیا مبر روح قرآن محسوب می شود .

وقا تلوا المشركين كاه كاه كما يقا تلونكم كاه
 چنانکه با شما یکسره میکنند)

(توبه آیه ۳۶)

سليمان قندوزی بسند خود از حضرت باقر (ع) نقل میکند آنحضرت در مورد آیه "وقا تلوا المشركين كاهه كما يقاتلونكم كاهه" فرمود: تا آنکه دیگر شرک وجود نداشته باشد و تمامی دین خدا به خدا اختصاص یابد و فرمود: تا ویل این آیه هنوز محقق نشده است، هنگامیکه قائم (عج) ماقیام کرد، هر که او را درک کند تا ویل این آیه را خواهد یافت و دین محمد (ص) تا هر جا که شب و روز برسد خواهد رسید بطوریکه دیگر شرک بر پشت زمین باقی نمی ماند چنانکه خداوند فرموده است "۱"

منظور از جمله: "تا هر جا که شب و روز باشد" این است که تمامی زمین را میپوشاند و هیچ نقطه ای از آن باقی نمی ماند مگر آنکه دین محمد (ص) آنرا فرا میگیرد و پرچم اسلام بر فراز آن به اهتزاز در میآید.

سوره یونس

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - فقل انما الغیب لله آیه ۲۵

"وَيَقُولُونَ لَوْلَا نَزَلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ

فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَانظُرُوا أَنَّىٰ مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ"

(میگویند: چرا معجزه‌ای از

پروردگارش بر او نازل نشده

است؟ بگو: غیب تنها

اختصاص به خدا دارد، پس

منتظر بمانید که من نیز

شما منتظر می‌مانم، یونس ۲۰

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل

میکند که آنحضرت در مورد این آیه: "وَيَقُولُونَ لَوْلَا

انزل عليه آية من ربه فقل إنما الغيب لله..."

فرمود: منظور از غیب در این آیه حضرت حجت‌قائم (عج)

است "۱"

توضیح اینکه: هر چیزی که از حواس پنجگانه

پنهن باشد آنرا غیب میگویند و آن مصادیق زیادی

دارد هر چند این مصادیق از جهات گوناگون با یکدیگر

تفاوت دارند، مثلاً "خداوند متعال" غیب مطلق

است، چون دیده نمی شود و نخواهد شد، و هم چنین علمی که مردم نمی دانند غیب است و "روح" که محسوس انسان نیست غیب است، و حضرت حجت غائب نیز از آن جهت که مردم بطور شناسائی او را نمی بینند غیب محسوب میشود، بنا بر این مانعی ندارد که آیه به حجت قائم (عج) تأویل گردد.

سوره هود (ع)

در این سوره چهار آیه مورد بحث است :

۱ - ولئن اخرجنا عنهم الى امة معدوده ليقولن

ما يحسبه آیه ۸

۲ - اولئك الذين خسروا انفسهم ... ۲۱

۳ - قال لو ان لي بكم قوة او آوى الى

رکن شدید آیه ۸۰

۴ - بقية الله خير لكم ان كنتم مومنين

آیه ۸۶

" ولئن اخرجنا عنهم العذاب الى امة معدودة
ليقولن ما يحسبه الايوم يا تيهم ليس مصروفا عنهم
وحاق بهم ما كانوا به يستهزون "

(اگر عذاب را تا (فرار سیدن)
گروهی معین ، از آنان بتاخیر
اندازیم میگویند: موجب باز
داشتن آن چیست؟ آگاه باشید
روزی که (عذاب) بر آنان
بیاید، از آنان گشتنی نیست و
چیزی که به مسخره کردنش می
پردا زند بر آنان واقع میشود)
" آیه ۸ سوره هود "

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت باقر (ع) و
حضرت صادق (ع) نقل میکنند که آن دو در مورد آیه
" ولئن اخرجنا عنهم العذاب الى امة معدودة ... "
فرمودند: گروه معینی ، اصحاب مهدی در آخر زمان
هستند که تعدادشان مانند اهل بدر ۳۱۳ نفر است و
مانند جمع شدن قطعات ابرهای پاییزی در یک ساعت
اجتماع میکنند. (ینابیع الموده ص ۵۰۸)

" اولئك الذين خسروا انفسهم "

(آنان کسانی هستند که به

خویش زیان زده اند) هود ۲۱

قندوزی حنفی از مفضل بن عمر نقل میکنند که

گفت : در حضور امام صادق (ع) سخن از حضرت مهدی

به میان آمد ، حضرت صادق فرمود : " آنان (یعنی

کسانی که در وجود مهدی تردید دارند) میگویند : چه

زمانی تولد یافت ؟ و چه کسی او را دیده ؟ و کجا است)

و کی ظاهر میشود ؟ تمام اینها نشانه تردید در حکومت

و قدرت او است (آنگاه این آیه را تلاوت فرمود) "

" اولئك الذين خسروا انفسهم " فی الدنيا والاخره "۱"

ناگفته نماند که این تاویل یکی از تاویلات

تطبیقی قرآن است که جز اهل بیت کسی از آن آگاهی

ندارد ، زیرا قرآن در خانه آنان نازل شده و امام

صادق (ع) نیز از این خاندان است .

" قال لو ازلی بکم قوه و آوای الی

رکن شدید

گفت : ای کاش در قبال شما

نیروئی داشتم یا به تکیه

گاهی قوی پناه میبردم " هود ۸۰

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل میکند که فرمود: لوط که به ملتش گفت: ای کاش در قبال شما نیروئی داشتم یا بتکیه گاهی قوی پناه میبردم " آرزوی نیروی مهدی قائم و قدرت اصحابش را میکرد، زیرا اصحاب مهدی تکیه گاه قوی هستند و هر یک از آنها قدرت چهل نفر را دارند و قلب هر کدام محکم تر از قطعات آهن است، اگر به کوههای آهن بگذرند کوهها ویران شوند و دست از شمشیرها ایشان بر نمی دارند تا خداوند بزرگ راضی شود "۱"

بنا بر این "قوه" و "رکن شدید" در این آیه به حضرت مهدی (عج) و اصحاب وی تأویل شده است و منظور از اینکه امام فرمود: "تا خداوند بزرگ راضی شود" این است که تمامی مردم به اسلام گرایش پیدا میکنند و اسلام و ایمان روی زمین را فرا میگیرد، و روشن است که قتل، تنها اختصاص به معاندانی دارد که حجت بر آنان تمام شده و حق را شناخته و در عین حال آنرا انکار کرده اند.

"بقية الله خير لكم ان كنتم مومنين"

اگر با وردا رید باقی گذاشته

خداوند برای شما بهتر است" ۸۶

شبلنجی درنورا لبصارا از حضرت باقر (ع) نقل
میکنند که آن حضرت در ضمن حدیث طولانی فرمود:
هنگامیکه او (حضرت مهدی "عج") ظهور کرد به
کعبه تکیه میکند و ۳۱۳ نفر از پیروانش نزد او اجتماع
میکنند و او اولین سخنی که میگوید این آیه است
"بقیة اللہ خیر لکم ان کنتم مؤمنین" آنگاه
میگوید: منم بقیة اللہ و خلیفہ و حجت او بر شما،
هر کسی بر او سلام میکند و میگوید: السلام علیک یا
بقیة اللہ فی الارض" تا آخر حدیث "۱"
این روایت را ابن صباغ مالکی و دیگران
نیز نقل کرده اند "۲"

ناگفته نماند که این تاویل هیچ گونه
منافاتی با نزول آیه بعنوان نقل قول شعبی پیغمبر
(ع) ندارد زیرا تاویل و تنزیل دو چیز هستند، و بر
طبق روایات متواتر، قرآن دارای ظاهر و باطن می-
باشد پس منافات ندارد یکی از دو معنی اراده شود
و در ضمن معنی دیگر نیز منظور باشد.

"۱" نورا لبصار صفحہ ۱۷۲

"۲" الفصول المهمہ باب ۱۲

سوره یوسف(ع)

در این سوره یک آیه مورد بحث است .

۱ - حتی اذا استیئس الرسل وظنوا انهم قد

كذبوا جاءهم نصرنا، آیه ۱۱۰

" حتی اذا استیئس الرسل وظنوا انهم قد کذبوا
 جائهم نصرنا فنجی من نشاء ولا یرد باسنا عمن
 القوم المجرمین "

تا وقتی که پیا مبران ما یوس
 شدند و یقین کردند که تکذیب
 شده اند نصرت ما بر آنان آمد
 پس هر کس که ما خواستیم
 رهایی یافت و عذاب ما از گروه
 بدکار دفع نمیشود. یوسف ۱۱۰

قندوزی حنفی بسند خود از امیرالمومنین (ع)
 نقل میکنند که فرمود: نصرت خدا نمیدانید تا آنکه شما
 در نظر مردم پست را ز مردار شوید و همین است سخن
 پروردگار من در کتابش در سوره یوسف (ع) " حتی
 اذا استیئس الرسل وظنوا انهم قد کذبوا جائهم
 نصرنا " و این بهنگام قیام قائم ما مهدی
 است "۱" ناگفته نماند که این مورد از باب تطبیق

"۱" ینابیع الموده صفحه ۵۰۹

است که مثل امیرالمومنین (ع) از آن آگاهی دارد؛
کسی که عالم به حقایق قرآن است و از اسرار آن مطلع
میباشد و پیا میبرد ربا را و فرمود: "بیرا زمن علی تا ویلات
قرآنی را به مردمیکه آشنا نیستند میآ موزد" ۱

سوره ابراهيم (ع)

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

- ١ - وذكروهم يا يام الله آيه ٥
- ٢ - كلمة طيبة كشجرة طيبة اصلها ثابت و
فرعها في السماء . آيه ٢٤

" لقد ارسلنا موسى باياتنا ان اخرج قومك من الظلمات الى النور وذكروهم بايام الله ان فى ذلك آيات لكل صبار شكور " سورة ابراهيم آيه ۵

محققا ما موسى را با معجزه های خویش فرستادیم که قومت را از ظلمت ها بسوی نور بیرون آورده روزهای خدا را بپادشان آورده در این برای هر صبرکننده سپاسگزار عبرتی است. آیه ۵

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت باقر (ع) و حضرت صادق (ع) در مورد آیه شریفه " و ذکرهم بايام الله ... " نقل میکنند: فرمودند: روزهای خدا سه روز است: روزی که قائم قیام میکند و روز با زگشت و روز قیامت "۱"

شاید منظور از روز با زگشت " روز رجعت رسول خدا (ص) و امیر المؤمنین باشد که شیطان در آن روز کشته میشود و این همان روز معلومی است که خداوند

شیطان را تا آن روز مهلت داده و میفرماید "فانک من المنتظرین الی یوم الوقت المعلوم" (۱) یعنی توتا روز و وقت معین . مهلت خواهی یافت ، البته در سوره "حجر" در این زمینه سخن به میان خواهد آمد .

باید دانست که چون خداوند به پیامبران گذشته فرمان داده بود که مردم را به رسول خدا (ص) و حضرت مهدی (عج) بتسارت دهند از این جهت آیه شریفه اشاره به این معنی میباشد .
"الم ترکیف ضرب الله مثلا کلمة طيبة کشجرة طيبة اصلها ثابت و فرعها فی السماء"

(مگر دیدی خداوند چگونه
متالی زد : سخن نیک مانند
درخت نیک است که ریشه اش
ثابت و شاخه اش در آسمان است)
(سوره ابراهیم (ع) ۲۴)
حاکم حکانی را ابو عبد الله شیرازی از سلام
خشعی نقل میکند که گفت : به حضرت باقر (ع) وارد
شدم و از وی درباره این آیه " اصلها ثابت و فرعها
فی السماء " سؤال کردم ، حضرت فرمود : ای سلام
شجره طیبه حضرت محمد (ص) است و فرع او میرا المومنین

علی (ع) - ومیوه حضرت امام حسن و امام حسین
(ع) و شاخه حضرت فاطمه زهراء (ع) و شاخه های
منشعب از آن ائمه اطهار از فرزندان حضرت فاطمه
(ع) هستند " تا آخر حدیث " ۱

روشن است که حضرت مهدی قائم (عج) چون
آخرین امام از فرزندان حضرت علی (ع) و فاطمه
است از این جهت آیه شریفه شامل آن بزرگوار نیز
خواهد شد .

سوره حجر

در این سوره سه آیه مورد بحث است :

۴-۱ - قال رب فانظرنی الی یوم یبعثون
قال فانک من المنظرین ، الی یوم الوقت المعلوم.
(آیات ۳۶ ، ۳۷ ، ۳۸)

" قال رب فانظرنی الی یوم یبعثون ، قال فانک من المنظرین ، الی یوم الوقت المعلوم " (گفت : پروردگارا ، مراتاً

روزی که زنده میشوند مهلت

ده ، گفت : محققاً تو تا روز

وقت معین مهلت خواهی یافت)

"سوره حجر آیه ۳۶ - ۳۸"

محمد بن ابراهیم بسند خود از حسن بن خالد از

حضرت رضا (ع) نقل میکنند که آنحضرت در ضمن حدیثی

فرمود: " منظور از روز و وقت معلوم و معین روز

خروج قائم ما است " از آنحضرت سؤال شد: یا بن

رسول الله ، قائم شما اهل بیت چه کسی است ؟

فرمود: چهارمین فرزندانم ، پسربانوی کنیزان که

خداوند بوسیله او زمین را از بیدادگریها پاک میسازد

و آن را از هر نوع ظلم و ستم و تبهکاری تطهیر میکند "

"۱" ناگفته نماند که عین این آیه در سوره (ص)

نیز آمده است و ما این آیه را به ترتیب در هر سوره

ذکر میکنیم تا هر کس بخواهد آیه را در هر یک از دو مورد -
 دبررسی کند بتواند، چون ممکن است کسی تصور کند
 این آیه در یکی از این دو سوره ذکر شده و از تکرار
 آن در سوره دیگر اطلاع نداشته باشد. علاوه وجود
 دو آیه بعنوان تاویل یا تنزیل در مورد حضرت مهدی
 (عج) دلیل بر این است که در مورد دو آیه نازل شده
 نه یک آیه .

مطلبی که اینجا قابل دقت است این است
 که : الفاظی که در قرآن تکرار شده ، هر چند لفظی
 تکرار است لیکن از نظر معنی تکرار نیست ، ما این
 مسئله را ذیلات توضیح میدهیم تا روشن شود آیا تیکه
 در فضیلت حضرت مهدی (عج) در قرآن مجید بحث می
 کنند و بصورت تکرار آمده در حقیقت تکرار نیست
 دانشمندی که از علوم قرآن بحث میکنند
 معتقدند که تکرار لفظی در قرآن موجود است و لسی
 تکرار معنوی در آن نیست ، زیرا هر کلمه ای که در
 قرآن تکرار شده غیر از معنی آن کلمه در مورد دیگر
 است یعنی اگر کلمه ای در قرآن دو بار آمده لفظ
 شان یکی ولی معنی و مقصود دو تا است و جمله مکرر
 یا آیه مکرر یا موضوع مکرر نیز چنین است .
 مثلا اگر کلمه یا آیه ای در قرآن پنج مرتبه
 تکرار شده ، لفظ یکی است ولی پنج معنی از آن
 اراده شده است ، و علم به این مرحله را علم

تحقیق و تفصیل قرآن میگویند "۱"

اینجا مناسب است برای توضیح این مسئله
به نقل پاره‌ای از مطالبی که در این زمینه
نوشته شده بپردازیم :

استاد عقیقی در کتاب "القرآن بالقول الفصل"
در این مورد میگوید :

وقتی آیه یا جمله‌ای گناه نرآید یا
کلمه یا حرفی در قرآن تکرار شد "۲"

"۱" در این زمینه مقدمه "شیخ عطیه صقر" دبیر
انجمن بحث‌های اسلامی الا زهرا که بر کتاب
"القرآن القول الفصل" تالیف "استاد عقیقی"
نوشته مطالعه فرمائید .

"۲" تکرار آیه مانند تکرار "فبای آله ربکما
تکذبان" در سوره الرحمن - و تکرار جمله مانند
تکرار "فاستلواهل الذکر ان کنتم تعلمون" در سوره
نحل آیه ۴۳ و سوره انبیاء آیه ۷ و تکرار کلمه
مانند تکرار "علیهم در سوره فاتحه" صراط الذین
انعمت علیهم غیرا المغضوب علیهم" و تکرار حرف
مانند تکرار و عطف در دو آیه "ایاک نعبد و ایاک
نستعین" و "غیرا المغضوب علیهم و لا الضالین"

هریک از این مفردات بجای خود دارای معنایی جدیدی مختص بخود میباشد، بطوریکه اگر بخواهیم در هر زبان یا مکانی هر یک از این مفردات را در شکل خود مورد بررسی قرار دهیم حساب ویژه‌ای برای آن خواهیم یافت: میبینیم از یک جهت تعمیم معجزه آسای الهی است چون یک لفظ است ولی ما را بسعه معانی مختلفی هدایت میکند، و از جهت دیگر تخصیصی معجزه آسا است چون هر مفردی در شکل خود به معنی ویژه خود اختصاص دارد بطوریکه آن معنی با معنی دیگر مفرد در مورد دیگر تفاوت دارد، اینجاست که میبینیم هر مفردی در هر موردی با نوع احتیاج ما به قرآن توافق پیدا میکند و روشن است که انسان از اینگونه تعمیم و تخصیص در سخن عاجز است زیرا نمی‌تواند بطور کامل آن مقدار مطلوب از سخن را در نظر مخاطب اثبات کند ناچه رسد به اینکه چند معنی مورد احتیاج را در قالب یک لفظ تکراری افهام نماید "۱"

خطیب اسکافی در کتاب "دره التنزیل" در موردیکه هر مفرد قرآنی دارای معنی جدیدی میباشد چنین می‌آورد:

"درسوره نبا ، این دوآیه "کلاسیعلمون ،
 شم کلاسیعلمون " از نظر لفظ یکی است اما آیه اول
 اختصاص به علم در دنیا و آیه دوم اختصاص به علم
 در آخرت دارد . بنا بر این آیه تکرار نیست و معنی
 آیه دوم غیر از معنی آیه اول است " ۱ "
 منظور این است که مشرکان در آشکار شدن
 نشانه ها بزودی در دنیا خطای اختلاف خود را در مورد
 "نبا عظیم " میدانند ، آنگاه در آخرت نیز خطای
 اختلاف خود را خواهند دانست .

تاج القرآن کرمانی در کتاب " اسرار
 التکرار فی القرآن " در مقام بیان مثال دیگری
 برای عدم تکرار معنوی در قرآن چنین میگوید :
 "درسوره فاتحه ، کلمه " علیهم " در یک
 آیه دو بار آمده " زیرا آیه این طور است " صراط
 الذین انعمت علیهم غیر المغضوب علیهم ولا الضالین
 " این در حقیقت تکرار نیست ، زیرا منظور از
 اول ارتباط معنی نعمت دادن و منظور از دوم بمعنی
 غضب است " ۲ "

مقصود این است که نعمت دادن خدا در تمام
 موارد از یکجا سرچشمه میگیرد و همانطور که غضب خدا
 نیز بر یک اصل خاص استوار است ، چرا که هر یک از

" ۱ " دره التنزیل ص ۵۱۶

" ۲ " اسرار التکرار فی القرآن صفحه ۲۱

انعام و غضب بر اصول حکیمانهای مبتنی هستند و چنان نیست که نعمت دادن خدا یا غضبش سرسری و بدون اندیشه باشد، بنا بر این وجوداً رتبا طدر هر یک از این دو ضروری است.

علامه زرکشی در کتاب "البیان فی علوم القرآن" در مقام توضیح اصطلاح معروف "تحقیق و تفصیل قرآن" میگوید:

"تحقیق و تفصیل قرآن علمی است که مواضع مفردات قرآنی را برای ما روشن میسازد بطوریکه مواضع هر مفردی را - مانند موضع حرفی که یک کلمه را تشکیل میدهند و هر حرفی جای مخصوص خود را دارد بخوبی میتوانیم تشخیص دهیم، و این از امتیازات کلام خداوند است، زیرا کلام انسانی چنین ارتبائی نخواهد بود، چنانکه قاضی ابوبکرین العربی در این مورد میگوید: ارتباط دادن آیات قرآن نسبت به یکدیگر بطوریکه مانند یک کلمه باشد، علم بزرگی است که خداوند در بآزایسوی ما گشوده است ولی ما چون افرادی را نیافتیم که بتوانند این دانش را فراگیرند و دیدیم خلق خدا به بطالت گرایش دارنددهان بستیم و این علم را میان خود و خدا قرار دادیم و آنرا سوی خدا بازگردانیم" "۱"

البته شاید منظور قاضی ابوبکر از خلق خدا ، دنیا پرستانی باشند که از معارف الهی روی گردان شده اند نه عموم مردم ، چرا که اگر عموم مردم منظور باشند سخنی دور از صواب است .

ابو حاتم غزالی در کتاب معروف "احیاء علوم الدین" در مورد توضیح اصطلاح مزبور میگوید :

" بعضی از عارفان "۱" معتقدند که : قرآن حاوی هفت صد و هشتاد هزار و دو بیست علم میباشد زیرا هر کلمه ای علم محسوب میشود "۲" .

ابن قیم در کتاب "اعلام الموقعین" از بعضی صحابه نقل میکند که وقتی که از "کلالة" از وی سؤال شد اظهار نظر نکرد تا آنکه به کلمه "کلالة" و "الکلالة" در دو مورد از قرآن مراجعه کرد :

مورد اول آیه ۱۲ از سوره نساء "وان كان رجل یورث کلالة او امرأة وله اخ او اخت فلکل واحد منهما السدس فان كانوا اكثر من ذلك فهم شركاء فی الثلث" و مورد دوم آیه ۱۷۶ از همان سوره : "یستفتونک قل الله یفتیکم فی کلالة ابن امرء هلک لیس له اخت فلها نصف ما ترک وهو یرثها ان لم

"۱" عارفیه کسی میگویند که مرعی معرفت بیشترى نسبت به

خداوند و جهان همتی است

"۲" احیاء علوم الدین جلد اول صفحه ۵۲۳

يكن لها ولد " ۱ "

آنگاه عقیفی بدنبال آن چنین میگوید :
اینک من میبینم دقت در این مورد که در یکی
کلمه " کلاله " و در دیگری " الکلاله " آمده ما را به
معنی جدیدی از معانی قرآن میرساند و این تنها
اختصاص به این مورد ندارد بلکه در هر موردی که
خواننده قرآن با آیات قرآنی مواجه شود و سیاق
آنها را در نظر بگیرد به این نتیجه خواهد رسید " ۲ "

قاضی ابوبکر باقلانی در کتاب " اعجاز القرآن "
پس از آنکه عقاید اشاعره و معتزله را در این زمینه
نقل میکند و مسئله خلق قرآن را متعرض میشود
در آخر میگوید :

" از اینکه میبینم خداوند، مخالفان قرآن
را به آوردن مانند یک سوره از میان تمام سوره های
قرآن دعوت میکند و سوره خاصی را نام نبرده، پی
میبرم که تمامی قرآن معجزه است " ۳ "

روشن است که دلیل آن اینست که کلمات
قرآنی هر چند از نظر لفظی تکرار شده اما از جهت معنی
تکرار نیست و به تعداد تکرار لفظ معنی نیز متعدد

" ۱ " اعلام الموقعین ج ۱ ص ۸۲ " ۲ " القرآن بالقول لفصل

ص ۲۱۴ " ۳ " اعجاز القرآن ج ۲ ص ۱۵۲

رشیدرضا در کتاب "الوحي المحمد" مینویسد:
 "اگر عقائد اسلام که در قرآن بیان شده از قبیل ایمان بخدا، صفات خدا، فرشتگان، کتابهای آسمانی، پیامبران، قیامت و خصوصیات آن مانند حساب، جزا، بهشت، دوزخ - اگر تمامی این مسائل بطور مرتب درسه یا چهارپانچ سوره مانند کتب عقاید نوشته میشد ...

و اگر عبادات اسلام از قبیل طهارت، نماز، زکاه، روزه، حج، دعا، و اذکار مانند کتب فقهی، دسته بندی شده در چند سوره قرار داده میشد ...

تا آنکه میگوید:

و اگر قوانین تشریحی و احکام شخصی و سیاسی و جنگی، اقتصادی، مدنی، حدود، و کیفرهای اسلام در ضمن چند سوره مانند کتابهای قانونی ترتیب مییافت ...

و اگر داستانهای انبیاء و محتویات آن از قبیل مواظب و سنتهای الهی، درسورهای ویژه ای مانند کتابهای تاریخی ذکر میشد

و خلاصه اگر تمام مقاصد قرآن که مایه اصلاح جمیع شئون انسانهاست - هر کدام در فصل ویژه ای مانند کتب تاریخی یا کتابهای فقهی یا قوانین بشری ترتیب مییافت و بصورت کتابهای تورات درمیآمد، در این صورت قرآن بزرگترین

مزایای هدایتگری خود را - که اصولانزول قرآن براساس آن استوار است از دست میداد، درحالیکه منظورا زتشریح وتنزیل قرآن اینست که انسانها عموما از آن بهره برداری کنند و هرکسی بتواند در پرتو همان مقدار از قرآن که یاد دارد، کم باشد یا زیاد حتی اگر سوره کوچکی از آن یاد گرفته، در پرتو آن از بسیاری از مسائل اعتقادی، فضائل اخلاقی و احکامی که در تمام سوره ها پراکنده هستند اسفاده کند، زیرا بنا بر ترتیب فرضی مزبور "یک سوره فقط یک مقصد از تمام مقاصد را بیان میکند و آن مقصدهم ممکن است مثلا حکام طلاق یا احکام حیض باشد، در این صورت کسی که تنها از یک سوره بزرگ درباره یک موضوع آگاهی دارد فقط از این طریق میتواند متعبد باشد و روشن است که این موجب آزردهی روح انسان خواهد بود.

اما سوره‌ای که با این اسلوب شگفت‌انگیز و نظم حیرت‌زنانزول یافته، گاهی در یک آیه طولانی یا در یک سوره کوچک با اینکه در یک موضع قرار دارد رنگهای گوناگون هدایت بچشم میخورد" ۱

علامه مصطفی صادق رافعی در کتاب "اعجاز القرآن" پس از آنکه نصوص مفردات قرآنی را که

رویهمرفته دارای اعجاز است در ضمن یک بحث طولانی بیان میکنند میگویند: "این مفردات همان حروف و کلمات و جمله ها هستند" "۱"

و هم او در اوایل کتاب مزبور چنین نوشته است "قرآن کریم در پوشش این لغت بصورتی نازل شده که کم و زیاده آن در معجزه بودن تفاوت ندارد. در حقیقت قرآن در تمام خصوصیات ما نند نور است که هر چند تجزیه شود با طبیعت خود را دارا خواهد بود" "۲"

شیخ محمد عبدالله در از در کتاب "دستور الاخلاق فی القرآن" پس از آنکه مراحل اعجاز قرآن را بطور تفصیل بیان میکنند چنین میگویند:

"قانون توانسته است به مرحله کمال دو جنبه ای برسد و از لطافت توأم با استحکام، و تقدم توأم با ثبات، و تنوع توأم با وحدت برخوردار باشد بطوریکه غیر قرآن هرگز نمی تواند میان این دو جنبه توافق ایجاد کند" "۳"

برای بررسی وسیعتر در این موضوع ممکن است از کتاب مهم از علمای قدیم و از دو کتاب جدید استفاده شود که آنها به ترتیب زیر هستند:

۱- احکام القرآن تالیف ابوبکر احمد بن علی

"۱" و "۲" - اعجاز القرآن ص ۲۱۱ و ص ۴۷

"۳" دستور الاخلاق فی القرآن ص ۱۱

الرازی که در زمان خود پیشوای مذهب حنفی بوده "۱"

۲- الاتقان فی علوم القرآن تالیف : عبید

الرحمن بن ابی بکر السیوطی که در عصر خود پیشوای مذهب شافعی بشمار میرفته "۲"

۳- اعجاز القرآن والبلاغه النبویه نوشته

استاد مصطفی صادق الرافعی .

۴- القرآن القول الفصل نوشته : استاد

محمد عقیفی .

در هر حال منظور از این بحث کوتاه که از میان

یک سلسله بحثهای طولانی و عمیق انتخاب کردیم این

است که روشن شود هر آیه ای از قرآن در باره حضرت مهدی

(عج) که بر حسب ظاهر تکرار است در حقیقت تکرار نمی

باشد، بنا بر این نمی توان گفت که یک آیه در شأن

حضرت نازل شده بلکه به تعداد تکرار آیه، آیات

متعدد در باره حضرت نازل گردیده است .

ما اینجا مثالی میآوریم دقت کنید: جمله

"یا ایها الذین آمنوا" در قرآن کریم زیاده چشم

میخورد لیکن هر کدام غیر دیگری است اولی غیر از

دومی و دومی غیر از سومی وهم چنین ... پس جمله

"یا ایها الذین آمنوا" در واقع تکرار نشده بلکه

"۱" احکام القرآن جلد ۲ صفحه ۲۸۵

"۲" الاتقان فی علوم القرآن ج ۲ صفحه ۲

آنچه تکرار شده الفاظ این جمله و حروف آنست .
 در هر حال وقتی دهها جمله " یا ایها الذین آمنوا " در قرآن وجود دارد و وقتی روایات شریفه بطور مکرر دلالت داشت بر اینکه هر موردی از قرآن که یا ایها الذین آمنوا باشد حضرت علی (ع) ، آقا و بزرگ آنها ، و در راس آنان قرار دارد ، وقتی تکرار معنوی در قرآن نباشد ، در این صورت بر طبق تعداد این آیات ، آیات متعددی در فضیلت علی بن ابیطالب (ع) نازل شده است ، نه آنکه یک آیه باشد و یک معنی را افاده کند .

آیه مورد بحث : " قال رب فانظرنی السیوم یبعثون ... " نیز چنین است یعنی به تعداد تکرار این آیه ، در حقیقت آیه مستقلی در باره حضرت مهدی (عج) نازل شده است ، بنا بر این اگر ما نیز این آیات را بطور مکرر مورد بحث قرار دادیم هیچگونه اشکالی بر ما وارد نخواهد شد .

برای توضیح بیشتر باید بگوئیم : مثلاً جمله " یا ایها الذین آمنوا " یک مرتبه در مورد پرستش خدا آمده " ۱ " و مرتبه دیگر در استقامت به صبر و نماز " ۲ " و بار دیگر در مورد اعدای باطل " ۳ " و دیگر

" ۱ " سوره بقره آیه ۲۱ و " ۲ " سوره بقره آیه ۱۵۲

" ۳ " سوره توبه آیه ۳۴

مرتبہ دربارہ احکام روزہ "۱" و مورد پنجم دربارہ سازش "۲" و ہم چنین ... و معنی روایتی کہ می گوید: "علی، آقای مومنین و بزرگشان و درراس آنها قرار دارد" اینست کہ حضرت علی (ع) درراس ایمان آوردگان بہ خدا و پرستشگران وی میباشد و اوست کہ درراس مومنان بہ صبر و نماز استقامت میجوید و ہم اوست کہ مقدم بر همه مومنان با پیروان باطل مبارزہ میکند و بہ احکام روزہ ایمان آورده و از روزہ داران واقعی میباشد و اوست کہ بہ سازش ایمان آورده و اولین مجری آنست .

اینجا علت تکرار آیه مورد بحث "الی یوم الوقت المعلوم" در شان حضرت مهدی (عج) برای ما روشن میشود، زیرا این آیات سه گانہ در یک مورد یعنی در سوره حجر بخاطر تہدید شیطان در مقابل مخالفت فرمان خدا ذکر شدہ چون شیطان گفت: "لم اکن لاسجد لبشر خلقته من صلصال من حمأ مسنون" و در مورد معنی در سوره (ص) بمنظور تہدید وی، ہنگامیکہ فرمان خدا را با یک فلسفہ پیوج مخالفت کرد و گفت "انا خیر منہ خلقتنی من نار و خلقتہ من طین" نازل گردیدہ است .

در هر دو صورت خداوند بایک بیان یعنی با
جمله " الی یوم الوقت المعلوم " به شیطان مهلت
میدهد.

ممکن است بگوئیم در مورد اول "در سوره حجر
شیطان جزای مخالفت فرمان خدا را که به او خطا ب
شد: فقعو الیسا جدیدین" بزودی میبینی، و در مورد دوم
"سوره (ص) نتیجه فلسفه بافی خود را در برابر
آفریدگا رآسمانها وزمین، و نتیجه آن سنجش
مادی را بعمل آورد خواه دیدید،

سوره اسراء

در این سوره چهار آیه مورد بحث است :

۱-۲ فاذا جاء وعد (الی قوله تعالی) و

جعلنا اکثر نفیرا. آیه ۵-۶

۳- وکل انسان الزمناه طاثره فسی

عنقه. آیه ۱۳

۴- ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لولیه

سلطانا. آیه ۳۳

" فاذا جاء وعد اوليها بعثنا عليكم عبدا لنا اولي باس شديد فجاؤا خلال الديار وكان وعدا مفعولا، ثم ردنا لكم اكثر عليهم وامنناكم باموال وبنين وجعلناكم اكثر نفيرا "

پس وقتی که وعده نخستین آن بیا-
مدبندگان نما ن را که دارا ی نیر-
وئی سخت بودند بر آنها گما-
شتیم تا داخل دیارشان را
جستجو کردند و این وعده ای انجام
شده بود، آنگاه برضد آنها به
شما دولت دادیم و شما را به مال
ها و فرزندان کمک کردیم و از
نظر جمعیت فزون تر ساختیم،"
(سوره اسراء آیه ۵-۶)

علامه بحرانی در تفسیر برهان از محمد بن جریر
طبری از زاذان از سلمان نقل میکند که گفت :
پیا مبر خدا (ص) بمن فرمود : خدا و ندهیچ پیغمبری
را مبعوث نکرد مگر آنکه برای او دوا زده نگهبان

قرارداد گفتم : یا رسول الله من این مطلب را از پیروان تورات و انجیل شنیده‌ام ، پیا مبر فرمود سلمان آیا میدانی نگهبانان من کیانند؟ و آن دوازده نفری که پس از من خداوند برای امت بر گزیده چه کسانی هستند؟ عرض کردم : خدا و رسولش دانا ترند ، پس فرمود : سلمان ، خداوند مرا از بر گزیده نورش آفرید و مرا خواند پس من اطاعت او کردم و از نور من علی را آفرید و او را خواند پس اطاعت خدا کرد ، و از من و علی فاطمه را آفرید پس او را خواند و فاطمه اطاعت کرد و از من و علی و فاطمه حسن را آفرید و او را خواند پس اطاعت خدا کرد و از من و علی و فاطمه حسین را آفرید و او را خواند پس خدا را اطاعت کرد ، آنگاه ما را به پنج اسم از اسماء خودش نام گذاشت "۱" چون خدا محمود است و من محمد ، و خدا اعلی است و این هم علی و خدا فاطر است و این فاطمه و خدا احسان دار و این حسن است و خدا محسن است و این حسین ،

پس از ما و از نور حسین نه امام آفرید پس آنان را خواند آنان اطاعت او کردند پیش از آنکه خداوند آسمانی را برافراشته سازد و زمین را

"۱" یعنی از اسماء خدا مشتق اند .

بگستراند و فرشته وانسانی را خلق کند، مانسوری هستیم که تسبیح خدا میکنیم و می شنویم و اطاعت می نمائیم .

سلمان میگوید: به رسول خدا عرض کردم پدر و مادرم فدای تو باد، کسیکه این گروه را بشناسد چه پاداشی خواهد داشت؟ پیا مبر فرمود: ای سلمان کسی که آنان را بحق بشناسد و از آنان پیروی کند و دوستانشان را دوست داشته باشد و از دشمنانشان بیزارى جوید بخدا قسم اواز ما است و هر جا ما وارد شویم وساکن گردیم اونیز وارد میشود وساکن میگردد.

عرض کردم: یا رسول الله، آیا ممکن است کسی که نام و نسب شما را نمی داند به آنان ایمان بیاورد؟ فرمود: نه سلمان، عرض کردم: یا رسول الله، من تا حسین را شناختم، پیا مبر فرمود سپس سیدالعبیدین علی بن الحسین، پس فرزندش محمد بن علی شکافنده علم اولین و آخرین از پیا مبران، پس جعفر بن محمد زبان راستگوی خدا، پس موسی بن جعفر فروبرنده خشم خود در راه خدا، پس علی بن موسی راضی به فرمان خدا، پس محمد بن علی برگزیده خلق خدا، پس علی بن محمد هدایتگر بسوی خدا، پس حسن بن علی راستگو و نگهبان را از خدا و سپس محمد بن علی هدایت کننده و

هدایت شده و سخنگویی که بحق خدا قیام میکند .
 آنگاه فرمود " تو ای سلمان و هر که مانند
 تو باشی معرفت درست ولایت او را بپذیرد او را در ک
 خواهد کرد " ۱ .

سلمان میگوید ، در این هنگام شکر خدا را به
 جای آوردم و عرض کردم یا رسول الله ، آیا من تا
 آن زمان زنده میمانم ؟ پیامبر فرمود : سلمان این
 آیه را بخوان " فاذا جاء وعدا ولهما بعثنا علیکم
 عبادنا اولی باس شدید ... " .

سلمان گوید : در این هنگام گریه و شوق من
 شدت یافت ، عرض کردم یا رسول الله در زمان تو
 است ؟ فرمود : آری قسم بخداوندی که محمد را به
 پیامبری فرستاد در زمان من و علی و فاطمه و حسن
 و حسین و نه فرزندش و هر کسی که از ما و به همراه ما
 باشد آری بخدا قسم ای سلمان ، " ۲ "

ناگفته نماند که این روایت شریفه دلالت
 دارد بر اینکه دو آیه مزبور به پیامبر خدا و دخترش
 فاطمه (ع) و ائمه دوازده گانه (ع) ، آنگاه که
 به اذن خدا رجعت کرده و باز گردند - تاویل شده و
 روایاتی که در تفسیر آیه " یوم نحش من کل امة

" ۱ " یعنی در زمان توبه هنگام رجعت .

" ۲ " تفسیر برهان صفحه ۴۰۶ - ۴۰۷

فوجا " ومانندان وارد شده نیز به همین معنایی دلالت دارد. البته روایاتی که رجعت چهارده معصوم را بطور تفصیل بیان کرده اند بسیارند که در کتب حدیث و تفسیر و هم چنین در کتب بهائی اعتقادی ومانندان نقل شده است.

" کل انسان الزمانه طائره فی عنقه "

(هر انسانی را عملش را بسه

گردنش آویخته ایم)

(سوره اسراء آیه ۱۳)

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل

میکنند که آنحضرت در ضمن حدیثی فرمود:

منظورا ز قول خداوند " وکل انسان الزمانه

طائره فی عنقه " ولایت امام است "۱"

مخفی نمائند که این بیان تاویل " طائر "

است زیرا ولایت امام بارزترین نمونه عمل است

و تمامی اعمال از ولایت امام سرچشمه میگردد، مثلا

کسی که ولایت امام صادق (ع) را پذیرفته باشد

عملش برخلاف کسی است که آن را نپذیرفته است.

البته چون در هر زمانی باید ما می بائیم

اطلاق روایت شامل ائمه دوازده گانه از امیر

المومنین نا حضرت مهدی (عج) خواهد بود.

"ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لوليه سلطانا
فلا يسرف في القتل انه كان منصورا"

(هر کس از روی ستم کشته شود
به ولی او تسلطی داده ایم
اما در کشتن زیاده روی نکنید
که او نصرت یافته است)
(سوره اسراء آیه ۳۳)

قندوزی بسند خود از عبد السلام بن صالح هروی
از حضرت رضا (ع) نقل میکند، که آنحضرت درباره این
آیه "ومن قتل مظلوما فقد جعلنا لوليه سلطانا فلا
يسرف في القتل..." فرمود: در مورد حسین و مهدی
نازل شده است "۱"

منظور این است که امام حسین (ع) از روی
ستم کشته شده و حضرت مهدی ولی نصرت یافته او
است در روایات وارد شده است که وقتی حضرت مهدی
(عج) ظاهر میشود، قاتلان امام حسین (ع) را به امر
خداوند متعال زنده میکنند و شدیدترین انتقام را
از آنان میگیرد .

سوره انبیاء

در این سوره یک آیه مورد بحث است .

۱ - ولقد كتبنا فی الزبور من بعد الذکر ان

الأرض یرثها عبادى الصالحون آیه ۱۰۵

" ولقد كتبنا في الزبور من بعد الذكر ان الارض يرثها
عباد الصالحون "

پس از آن کتاب ، در زبور
نوشتیم که زمین را به
بندگان شایسته من به
میراث میبرند. انبیاء ۱۰۵

قندوزی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل
میکند که آن دو در باره آیه " ولقد كتبنا في الزبور
من بعد الذكر... " فرمودند: بندگان خدا قائم
و اصحاب او هستند^۱

روشن است که تا این تاریخ اتفاق نیافتاده
که کسی زمین را به میراث ببرد و بر تمام نقاط آن
یک حکومت الهی برقرار کند، این حکومت نه در عهد
پیا میرا سلام (ص) و نه در عهد جانشینانش محقق شده
تنها کسی که برای این حکومت ذخیره شده حضرت
مهدی قائم (عج) میباشد، (زبور) کتابی است که بر
حضرت داود (ع) نازل شده و منظور از ذکر) تورات
است که بر حضرت موسی (ع) نازل گردیده است.

^۱ " عقدا الدرر باب ۷ صفحه ۲۱۷

سوره حج

در این سوره شش آیه مورد بحث است .

۱ - وان الساعة آتیه لاریب فیها آیه ۷

۲ - ولایزال الذین کفروا فی مریه حتی

تاتیهم الساعه آیه ۵۵

۳ - ومن عاقب بمثل ما عوقبه ثم بغی

علیه لینصرنه الله . آیه ۶۰

۴ - ویمسک السماء ان تقع علی الارض ۶۵

۵ - ۶ - یا ایها الذین آمنوا ارکعوا واسجدوا

واعبدوا ربکم ... (تا آخر سوره) آیات ۷۷ - ۷۸

"وان الساعة آتیة لا ریب فیها"

(و محققا قیامت آمدنی است و

در آن شکی نیست) حج ۷

فقیه شافعی عبدالرحمن بن ابی بکر

السیوطی در تفسیر خود از ابوداود از ابوسعید خدری

نقل میکنند که پیا مبر خدا فرمود: "قیامت بپا نمیشود

تا آنکه مهدی من بر زمین حکومت کند، پیشا نیش

نورا نی و بینیش برآمدگی دارد، زمین را از عدل

ودا دپر میکند چنانکه از ظلم و ستم پر شده و این در

طول هفت سال خواهد بود" "۱"

احمد بن حنبل نیز از ابوسعید خدری از پیا مبر

خدا (ص) نقل کرده که فرمود: "شما را به آمدن

حضرت مهدی بشارت میدهم، خداوند او را میان ما متم

در حالیکه لغزشها و اختلاف سراسر آنرا فرا گرفتند

مبعوث میکند، آنگاه زمین را از عدل و داد پسر

میکند چنانکه پرا ز ظلم و ستم شده است و ساکنان

آسمان و زمین از او راضی میشوند که مال را بطور

صحيح تقسيم کند "

در اين هنگام مردی پرسيد: چگونه بطور صحيح؟ پيامبر فرمود: " بطور مساوی بين مردم تقسيم ميکنند و دلهاي امت محمد را بي نياز ميسازد و عدالتش آنان را فرا ميگيرد تا آنکه دستور ميدهد منادی ندا کند و بگويد: چه کسی به مال احتياج دارد؟ پس هيچ کس از مسلمانان بر نمی خيزد مگر يکنفر، در اين هنگام مهدی به او ميگويد: نزد خزانه دار برو و به او بگو: مهدی بتو فرمان ميدهد که بمن مالي بدهی و اصرار کن، تا آنکه بالاخره وقتی مال را در دامن او قرار داد پشيمان ميشود و ميگويد من حريصترين امت محمد بودم، زيرا چیزی که در توان امت بود من از آن ناتوان گرديدم پيامبر فرمود: سپس مال را بر ميگرداند ولی پذيرفته نمی شود و به او ميگويند: چیزی را که ما داده ايم باز پس نمی گيريم "۱"

ناگفته نماند هماينطور که از روايات شريفه استفاده ميشود کلمه "ساعة" در اصطلاح شرع به دو چیز اطلاق ميشود: ۱. روز ظهور مهدی (عج) ۲. روز قيامت، و اين بدان جهت است که اين دو روز برای مومنان موجب رحمت و برای کفار و منافقان باعث

گرفتاری است ، چنانکه کلمه "حشر" نیز به دو معنی
اطلاق میشود : اول : روزی که بعضی از مردم زنده
میشوند یعنی روز ظهور حضرت مهدی (عج) که خداوند
میفرماید " یوم نحشرمن کل امه فوجا " ۱ .

دوم : روزیکه همه مردم زنده میشوند یعنی
روز قیامت که خداوند میفرماید : " وحشرنا هم فلم
نغادر منهم احدا " ۲

بنا بر این آیه مورد بحث " وان الساعة
آتية لاریب فیها " بقرینه روایات شریفه شامل
زمان رجعت و ظهور حضرت مهدی (عج) خواهد بود .
" لایزال الذین کفروا فی مرية حتی تأتیهم
الساعة بغتة اوتأتیهم عذاب یوم عقیم "

(کسانی که کفر ورزیدند پیوسته از
آن در شک هستند تا ناگهان قیامت
سویشان بیاید یا عذاب بر وزعم انگیز
بر آنان فرارسد حج آیه ۵۵)

سیوطی از حاکم از عقبه بن عمار نقل میکند
که گفت : از پیا مبر خدا (ص) شنیدم که میفرمود
" پیوسته گروهی از امت من به فرمان خدا میجنگند

" ۱ " یعنی " روزیکه از هرا متی دستهای را زنده میکنیم

سوره نمل آیه ۸۳

" ۲ " یعنی : همه را زنده میکنیم واحدی از آنان

را و انمیگذاریم سوره کهف آیه ۴۷

و بردشمن چیره میشوند و مخالفان نشان زبانی با آنان
 نمیرسانند تا در چنین حالی قیامت بر آنان فرا میرسد
 پس عبدالله بن عمر گفت: خداوند یادیکه
 بوی مشک میدهد و مانند حریر نرم است بر میانکیزد
 پس در هر دلی ذره‌ای ایمان باشد میبرد و مردم
 تبیکار باقی میمانند که قیامت بریا میشود" ۱
 ناگفته نماند که روایات متعددی به همین
 مضمون درباره حضرت مهدی (عج) وارد شده و دلالت
 دارد بر اینکه آن حضرت ظاهر نمی‌شوند تا آنکه دنیا
 از ظلم و ستم پر شده باشد، یا آنکه ظلم و ستم
 در هر خانه‌ای وارد شده باشد، بنا بر این آیه
 شریفه با چنین روزی یعنی ظهور حضرت مهدی منتظر
 (عج) تطبیق میکند.

"ومن عاقب به ثم بغی علیه لینصرنسه
 الله ان الله لعفو غفور"

(هر کس عاقبت کند نظیر آن

عاقبتی که دیده، آنگاه

بر او ستم شود خدا او را یاری

می‌کند، محققا خدا بخشنده

و آمرزنده است "حج آیه ۶۰)

قندوزی حنفی بسند خود از سلام بن مستنیر

از امام صادق (ع) در مورد آیه "ومن عاقب بمثلما

عوقب به " نقل میکنندکه فرمود: هنگامیکه قریش رسول خدا (ص) را از مکه بیرون کردند و پیا مبر از شر آنها به غار پناهنده شد و قریش او را تعقیب کردند که بکشند، پیا مبر مورد عقوبت آنان قرار گرفت، آنگاه پیا مبر در بدر عقوبت کرد زیرا عتبه بن ربیعہ، شیبہ بن ربیعہ، ولید بن عتبہ حنظلہ بن ابی سفیان، ابوجهل و دیگران را کشت پس از آنکه پیا مبر خدا رحلت کرد پسرهنده دختر عتبه بن ربیعہ یعنی معاویة بن ابی سفیان " براوستم کرد، زیرا از اطاعت امیرالمومنین (ع) سر باز زد و فرزندش یزید، امام حسین (ع) را از روی ظلم و ستم بقتل رسانید، خداوند میفرماید: "لینصرنه الله" یعنی بوسیله مهدی قائم (ع) از فرزندان او (ینابیع الموده صفحه ۵۱۰)

"ویمسک السماء ان تقع علی الارض الا

بأذنه"

و آسمان و زمین را نگاه می

دارد که جزاذن وی به زمین

نیفتد "حج آیه ۶۵

علامه بحرانی از محمد بن احمد بن شاذان از

طریق عامه با حذف سند از پیا مبر نقل میکنندکه

فرمود: جبرئیل از پروردگار بزرگ برای من

حدیث کرد که فرمود: "کسیکه معتقد باشد که جزم

خدائی نیست و معتقد باشد که محمد، بنده و فرستاده من، و علی بن ابیطالب خلیفه من است و امان از فرزندان او حجت های من هستند و مرا برحمت خود وارد بهشت میکنم و به بخشش خویش از آتش نجات میدهدم ."

تا اینکه راوی میگوید: جابر بن عبد الله انصاری برخاست عرض کرد: یا رسول الله امان از فرزندان علی بن ابیطالب چه کسانی هستند؟ پیاپی فرمود: حسن و حسین دو آقای جوانان اهل بهشت، سپس علی بن الحسین پیشوای پرستگران زمانش، سپس محمد بن علی باقر، بزودی ای جابر تو او را درک خواهی کرد وقتی که او را دیدی سلام مرا به او برسان، سپس جعفر بن محمد الصادق، سپس موسی بن جعفر الکاظم، سپس علی بن موسی الرضا، سپس محمد بن علی التقی، سپس علی بن محمد النقی، سپس حسن العسکری الزکی، سپس فرزندش مهدی مسموم که به حق قیام میکند و زمین را آنچنانکه از ظلم و ستم پر شده از عدل و داد پر میکند.

ای جابر، اینها خلفای من و اوصیای من و فرزندان من و عترت من هستند، کسیکه اطاعت آنان کند اطاعت مرا کرده و هرکس با آنان مخالفت کند با من مخالفت کرده، و کسی که آنان را یا یکی از آنان را انکار کند مرا انکار کرده است، بوسیله

اینهاست که خداوند آسمان را از اینک به زمین بیفتد نگاه میدارد و بوسیله اینهاست که خداوند زمین را از اینک ساکنانش را به لرزش درآورد حفظ میکند . "۱"

روشن است که ذکر کردن پیامبر این آیه را در این مورد، دلیل نزول آن در شأن امامان دوازده گانه است هر چند بعنوان تأویل باشد، چرا که تأویل حقیقت قرآن و روح وحی بشمار میرود.

يا ايها الذين آمنوا اركعوا واسجدوا واعبدوا ربكم وافعلوا الخير لعلكم تفلحون ، وجاهدوا في سبيله حق جهاده هو اجتبيكم وما جعل عليكم في الدين من حرج ملة ابراهيم هو سماكم المسلمين من قبل وفي هذا ليكون الرسول شهيدا عليكم وتكونوا شهداء على الناس فاقيموا الصلوة وآتوا الزكوة واعتصموا بالله هو مولىكم فنعمة المولى ونعم النصير "

ای کسانی که ایمان آورده
اید رکوع کنید و سجده کنید
و پروردگارتان را پرستش نمائید
و نیکی کنید شاگردان راستگارشوید
و در راه خدا چنانکه سزاوار

جها داست جها دکنید، او شما را
 برگزید و در این دین برای شما
 سختی قرار ندارد، آئین
 پدرتان ابراهیم است، او شما
 را از پیش و در این قرآن مسلمانان
 نام گذاشت تا این پیا مبر
 گواه و شما بر مردم گواه باشید
 پس نماز را بپا دارید و زکات
 را بدهید و بخدا تکیه کنید، او
 مولای شماست، چه خوب مولی
 و چه خوب یوری است"

(حج آیه ۷۷-۷۸)

علامه بحرانی در کتاب غایة المرام از عالم
 شافعی ابراهیم بن محمد حموی بنی بسند خود از سلیم بن
 قیس هلالی در ضمن سخنی طولانی نقل میکند که گفت:
 علی بن ابیطالب (ع) بیش از دو بیست نفر از اصحاب
 رسول خدا و تابعین را در یک مجلس قسم داد، علی (ع)
 آنان را به اموری سوگند داد و در ضمن فرمود: شما را
 بخدا سوگند میدهم آیا میدانید که خداوند در سوره حج
 چنین فرموده است: "یا ایها الذین آمنوا ارکعوا
 واسجدوا و اعبدوا ربکم و افعلوا الخیر... پس
 سلمان برخاست و عرض کرد: یا رسول الله کیا ننسند
 گروهی که تو بر آنان گواه هستی و آنان بر مردم
 گواه هستند و خداوند آنان را برگزیده و در این دین

که آئین ابراهیم است برآنان سخنی قرار نداده؟
 پیامبر فرمود: منظور از این گروه سیزده نفرند
 نه تمام امت، سلمان عرض کرد: یا رسول الله
 آنان را برای ما معرفی کن، پیامبر فرمود: من
 و برادرم علی و یازده تن از فرزندانم،
 گفتند: " (یعنی اصحاب و تابعین در تصدیق
 سخن علی بن ابیطالب گفتند:) خدا یا شاهد باش
 آری " ۱ "

روشن است که یازده تن از فرزندان پیامبر
 (ص) چنانکه خود پیامبر (ص) در موارد دیگر از جمله
 در آیه سابق به نام تصریح کرده عبارتند از:
 حسن بن علی، حسین بن علی، علی بن
 الحسین، محمد بن علی الباقر، جعفر بن محمد
 الصادق، موسی بن جعفر الکاظم، علی بن موسی
 الرضا، محمد بن علی الجواد، علی بن محمد الهادی
 حسن بن علی العسکری و حجة بن الحسن المهدي
 المنتظر صلوات الله عليهم اجمعین .
 بنا بر این آیه مورد بحث از نظر تفسیر شامل
 حضرت مهدی (عج) خواهد بود.

سوره نور

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - وعد الله الذین آمنوا منکم و عملوا

الضالحت لیستخلفنهم فی الارض... آیه ۵۵

"وعد الله الذين آمنوا منكم وعملوا الصالحات ليستخلفنهم في الارض كما استخلف الذين من قبلهم وليمكنن لهم دينهم الذي ارتضى لهم وليبدلنهم من بعد خوفهم امنا..."

(خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده اند وعده داده است در زمین آنان را بخلافت رساند چنانکه پیشینانشان را بخلافت رسانید و دینشان را که برای ایشان پسندیده است قرار دهد و پس از ترسانان ایمنی بجای آن آورد " نور آیه ۵۵

علامه نیشابوری در تفسر خود در سوره بقره ذیل " الذين يؤمنون بالغیب " میگوید: "مهدی منتظر (عج) همان کسی است که خداوند در قرآن به آمدن او وعده داده آنجا که میفرماید: " وعد الله الذين آمنوا منكم وعملوا الصالحات

لیستخلفنهم فی الارض " وپیا مبردر باره اومی
فرماید: " اگر از دنیا فقط یک روز باقی بمانند
خداوند آن روز را طولانی میکند تا مردی از اقسام
ظهور کند که نام او نام من است و کنیه اش کنیه
من است ،

زمین را از عدل و دادی میگردانند چنانکه
از ظلم و ستم پر شده باشد " " ۱ "

" ۱ " تفسیر نیشابوری در حاشیه تفسیر
طبری جلد ۱ سوره بقره آیه ۵

سوره شعراء

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - ان نشاء ننزل عليهم من السماء آیه

فظلت ا عناقهم لها خاضعين آیه ۴

" ان نشاء ننزل علیهم من السماء آیه
 فظلت اعناقهم لها خاضعین "

(اگر میخواستیم از آسمان
 آیه ای بر آنان نازل میکردیم
 که گردنهایشان درمقا-
 بل آن خاضع شود " آیه ۴

قندوزی حنفی بسند خود از علی بن موسی
 الرضا (ع) نقل میکند که آن حضرت در ضمن حدیثی
 فرمود: چهار زمین فرزندان من، پسر بانوی
 کنیزان است که خداوند بوسیله او زمین را از هر
 ظلم و ستمی پاک میکند (تا آنکه فرمود): و او
 همان کسی است که منادی برای او از آسمان بطوری
 که تمامی اهل زمین بشنوندند میگوید: " آگاه
 باشید که حجت خدا نزد خانه خدا ظهور کرده، از او
 پیروی کنید زیرا حق در مسیر او با اوست " (سپس
 فرمود): همین است سخن پروردگار " ان نشاء ننزل
 علیهم من السماء آیه فظلت اعناقهم لها خاضعین "
 (ینابیع الموده صفحه ۴۴۸)

سوره نمل

دراین سوره دو آیه مورد بحث است :

۱ - اذ اوقع القول عليهم ... ان الناس

كانوا بآياتنا لا يوقنون آیه ۸۲

۲ - ويوم نحشر من كل امة فوجا آیه ۸۳

" اذا وقع القول عليهم اخرجنا لهم دابا
من الارض تكلمهم ان الناس كانوا بآياتنا
لايوقنون "

(هنگا ميکه عذاب برآنا ن
حتمی شود جنبدهای از زمین
برای آنها بیرون میآوریم
تابه آنان بگوید که این
مردم آیات ما را پساور
نمی کردند نمل ۸۲)

جلال الدین سیوطی در تفسیر این آیه
میگوید ابن جریر طبری از حذیفه بن یمان نقل میکند
که پیا مبر خدا (ص) سخن از " دابه " بمیان آورد
حذیفه پرسید: یا رسول الله از کجا بیرون میآید؟
پیا مبر فرمود: از محترم ترین مساجد خدا " مسجد
الحرام " در حالیکه عیسی بن مریم (ع) اطراف
خانه طواف میکند و مسلمانان با او هستند ناگهان
زمین مانند قندیل زیر پایشان میلرزد و صفا نزدیک
محل سعی شکافته میشود و دابه از صفا بیرون میآید
اولیین قسمتی که بیرون میآید

سرش میباشد که رنگارنگ و دارای کرک و پراسته هیچ کس به او نمی رسد و هیچ کس نمی تواند از او فرار کند سپس مردم را به مومن و کافر تقسیم میکنند مومن صورتش مانند ستاره درخشان نمایان است و میان دو چشمش می نویسد "مومن" و کافر را بوسیله لکه آبیاه میان چشمش بنویسد "کافر" مشخص می کند. "۱"

ابونعیم از وهب بن منبه نقل میکند که گکت : نخستین علامت روم است سپس دجال ، سوم یا جوج و مأجوج ، چهارم عیسی بن مریم (ع) پنجم دخان و ششم دابه "۲"

ناگفته نماند که برطبق روایات متعددا این علامات نشانه های ظهور حضرت مهدی قائم (ع-ج) هستند ، بنا براین آیه مورد بحث اشاره به مقدمات ظهور است که دابه از جمله آنها بشمار میرود .

البته این معنی برای دابه گفته شده با روایاتی که دابه را به امیرالمومنین (ع) تفسیر کرده اند منافات ندارد چرا که این دو تفسیر میتوانند یکی از ظاهرها شود دیگری از باطن یا هر دو از باطن محسوب شود چون ممکن است قرآن را

یک ظاهرولی بطون مختلف داشته باشد .
 سعید بن منصور و دیگران از عبدالله بن عمر
 نقل کرده اند که وی حدیث دابه را خواند و اضافه
 کرد: آنگاه دابه میگوید " که این مردم آیات ما
 را باور نمی کردند " " ۱ "
 " و یوم نحس من کل امة فوجا "

(روزی که از هرامتی گروهی

را زنده میکنیم نمل ۸۳)

جلال الدین سیوطی در تفسیر این آیه مینویسد:
 عبد بن حمید در مورد آیه شریفه " و یوم نحس
 من کل امة فوجا " از مجاهد نقل کرده که منظور از
 " فوج " گروه است " ۲ "

ناگفته نماند که بر طبق مفاد بسیاری
 از روایات منظور از این روز ، روز ظهور حضرت مهدی
 (عج) است که خدا گروهی از ستمگران را برای گرفتن
 انتقام ، و گروهی از مومنان را برای دادن ثواب
 قبل از فرا رسیدن قیامت زنده میکند ، البته کسانی که
 نیکه داری ایمان خالص یا کفر محض باشند .

بنابراین منظور از آیه روز قیامت نیست
 چون خداوند در باره قیامت میفرماید: " وحشرنا هم
 فلم نغادر منهم احدا " یعنی ما همه را زنده

میکنیم واحدی از آنان را وانمی گذاریم
"۱" ، ولی در اینجا میفرماید "نحش من کل امه
فوجا" یعنی از هر امتی گروهی را زنده میکنیم
و روشن است که خداوند تا کنون گروهی از مردم
را زنده نکرده پس این معنی فقط در زمان ظهور
حضرت مهدی قائم آل محمد (عج) تحقق خواهد
یافت .

سوره قصص

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

- ۱ - ونريدان نمنا على الذين استضعفوا
في الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم الوارثين ۵
- ۲ - ونمكن لهم في الارض ونرى فرعون و
ها مان و جنودهما منهم ما كانوا يحذرون ۶

ونريدان نمن على الذين استضعفوا في
 الارض ونجعلهم ائمة ونجعلهم الوارثين " (ما ميخوهيم برآن كسانى
 كه در زمين زبون بشمار رفته
 اند منت گذاريم و آنان را
 پيشوايان دوران نشان قرار
 دهيم) قصص آيه ۵

در تفسير برهان از شيبانى از حضرت صادق
 حضرت باقر (عليهما السلام) نقل شده كه آن دو
 فرمودند: اين آيه اختصاص به صاحب الامر دارد كه
 در آخر الزمان ظهور ميكنند و گردنكشان و ستمگران
 را تا بودميسا زد و شرق و غرب زمين را به تصرف
 درخواهد آورد و آن را از عدالت پرميكند چنانكه
 از ظلم و ستم پر شده است "۱"

سليمان قندوزى در ضمن روايتى نقل ميكند
 كه حضرت عسكرى (ع) به حضرت مهدي (عج) در روز
 هفتم ولادتش فرمود: اي كودك من سخن بگو

حضرت مهدی (عج) شها دتین را فرمود و بر پدرانیش یکی پس از دیگری درود فرستا دو سپس این آیه را تلاوت فرمودند : " ونریدان نم ن علی الذین استضعفوا فی الارض ... " "۱"

"ونمکن لهم فی الارض ونری فرعون وها ما ن و جنودهما منهم ما کانا یحذرون "

(و آنان را در زمین اسقرار دهیم و بدست آنها فرعون و ها ما ن و سپاهشان حو ادثی را که از آن حذر میکردند بنماییم " قصص آیه ۵)

در تفسیر برهان از شبانی از حضرت باقرو حضرت صادق (علیهما السلام) نقل شده که آنندو فرمودند : " فرعون وها ما ن در اینجا دو ستمگر قریشی هستند که خداوند آنها را در آخر الزمان بهنگام قیام قائم آل محمد (ع) زنده میکند و انتقام اعمالشان را از آنها میگیرد "۲" .

بنابراین آیه شریفه در زمان حضرت مهدی (عج) تحقق خواهد یافت و از نشانه ها و علامات آن زمان خواهد بود .

"۱" ینابیع الموده صفحه ۴۵۰

"۲" تفسیر برهان جلد ۳ صفحه ۲۲۰

سوره روم

در این سوره سه آیه مورد بحث است :

۱ - ۲ و یومئذ یفرح المؤمنون، بنصر الله

ینصر من یشاء وهو العزیز الرحیم. آیه ۴ - ۵

۳ - وعد الله لایخلف الله وعده. آیه ۶

" ویومئذ یفرح المؤمنون ، بنصر الله ینصر
من یشاء وهو العزیز الرحیم "

(و آن روز مومنان از یاری
خدا شادمان میشوند ، هر که
را خواهد یاری کند و هم او
نیرومند و مهربان است)
(سوره روم آیه ۴ - ۵)

قندوزی حنفی بسند خود از ابوبصیر از حضرت
صادق (ع) نقل میکند که آن حضرت در مورد آیه
" ویومئذ یفرح المؤمنون بنصر الله " فرمود: به
هنگام قیام قائم ، مؤمنان از یاری شادمان می-
شوند "۱"

آری این است تأویل آیه و باطن آن که
تنها را سخنان در علم یعنی اهل بیت که قرآن در
خانه آنها نازل شده ، از آن آگاهی دارند ، چرا
که نصرت کامل الهی که همه جافرا میگیرند تنها در
آن زمان تحقق خواهد یافت .

سنا برایین مصداق کامل آیه شریفه چنین
زمانی خواهد بود .

"۱" ینابیع الموده صفحه ۱۱۵

" وعدا لله لا يخلف وعده ولكن اكثر الناس لا يعلمون "

وعده خدا است و خدا از وعده خویش تخلف نمی کند و لسی بیشتر مردم نمی دانند " روم ۶ علامه دمشقی در کتاب " عقدة الدرر " بسند خود از حذیفه بن یمان از پیا مبر خدا (ص) نقل میکند که فرمود: بدبختی این امت بواسطه پادشاهان ستمگراست، آنها را به زبان میستایدولی در دل طرد میکند، پس وقتی که خداوند اراده کند اسلام را به عزت برگرداند هر ستمگر گردنکشی را شکست میدهد چرا که او بر هر چیز که بخواهد قدرت دارد و میتوانند امتی را پس از فسادا صلاح کند.

سپس فرمود: ای حذیفه، اگر از دنیا یک روز باقی نماند خداوند آن روز را طولانی میکند تا مردی از خاندان من حکومت نماید که بدست او حوادثی عظیم واقع شود و اسلام پیروز گردد.

آنگاه فرمود: " خداوند از وعده خویش تخلف نمی کند " و او از نظر حساب سریع است "۱" روشن است در اینجا پیا مبر اکرم (ص) که از حقایق و مقاصد قرآن آگاهی کامل دارد این آیه شریفه را با نوا ده اش حضرت مهدی (عج) تطبیق کرده است.

سوره سجده

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

۱ - ولنذيقنهم من العذاب الادنى دون

العذاب الاكبر. آیه ۲۱

۲ - قل يوم الفتح لاينفع الذين كفروا

ايما نهم ولا هم ينظرون. آیه ۲۹

" ولنذيقنهم من العذاب الاذنى دون العذاب
الاکبر لعلهم يرجعون "

(البته عذاب نزدیک را زود

تراز عذاب بزرگ به آنها می

چشانیم شاید باز گردند (۲۱)

علامه بحرانی در تفسیر خود از محمد بن فرقد

شیبانی نقل میکند که گفت : از حضرت صادق (ع)

نقل شده است که : عذاب نزدیک ، قحطی و خشکسالی

است و عذاب بزرگ خروج مهدی قائم یا شمشیر در آخر

الزمان "۱"

روشن است که این معنی نیز از قبیل تفسیر

به تأویل و باطن است که قرآن و سنت بآن

تصریح نموده و دانستن آن منحصر به را سخنان

در علم میباشد .

"قل يوم الفتح لاينفع الذين كفروا

ايما نهم ولا هم ينظرون "

(بگو : روز پیروزی ، کافران

را ایمان آوردنشان سود

نمی دهد و به آنان مهلت

نخواهند داد سجده آیه ۲۹)

سلیمان قندوزی بسند خود از ابن دراج از حضرت صادق (ع) نقل میکنند که آن حضرت درباره این آیه " قل يوم الفتح لاينفع الذين كفروا ايمانهم ... " فرمود: روز پیروزی روزی است که دنیا به روی قائم گشوده میشود و کسی که قبل از آن نبوده ایمان آوردنش فایده‌ای بحال او ندارد، اما کسی که پیش از این پیروزی باشد اما متوی معتقد باشد و انتظار ظهورش را داشته باشد ایمانش به حالش نافع است و خدای بزرگ مقام و منزلت او را نزد خود بزرگ می‌شمارد، و این است پاداش دوستان اهل بیت "۱"

آری پیروزی بزرگی که تمامی زمین را فرا میگیرد در چنین روزی خواهد بود.

بنابراین پیروزی مزبور نسبت به سایر پیروزیها کامل‌ترین نمونه "فتح" میباشد.

سوره احزاب

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - انما يريد الله ليذهب عنكم الرجس

اهل البيت ويطهركم تطهيرا. آیه ۳۳

"انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل
البیت ویطهرکم تطهیرا"

(حق این است که خدا می

خواهد نا پاکي را از شما

خاندان ببرد و شما را پاکیزه

کند پاکیزه کامل. احزاب (۳۳)

جلال الدین سیوطی در کتاب "العرف الوردی"

از پیا میر خدا (ص) نقل میکنند که فرمود: بزودی پس

از من خلفا میآیند و پس از خلفا زما مداران و پس

از زما مداران پادشاهان ستمگر، آنگاه مهدی از

از خاندان من خروج میکنند و زمین را از عدالت پر

میکند چنانکه ازستم پر شده است "۱"

ناگفته نماند که این حدیث در کتب ذیل نیز نقل

شده است :

۱ - عقد الدررفی اخبار المهدی (عج) "۲"

۲ - کنزالعمال لتالیف علی المتقسی

"۱" العرف الوردی ج ۲ ص ۶۴

"۲" عقدا لدرربا ب اول حدیث ۱۲

سوره احزاب ————— ۱۳۰

الهندي "۱"

۳ - البيان في اخبار صاحب الزمان

تأليف الكنجي الشافعي "۲"

۴ - الفصول المهمه تأليف ابن

الصباغ المالكي "۳"

۵ - ارجح المطالب تأليف عبيد الله

الهندي الحنفي "۴"

۶ - ابن ماجه در سنن خود از محمد بن

حنفيه از مطي (ع) از پيامبر خدا (ص) نقل ميکند

که فرمود "مهدی از ما اهل بيت است خدا او را در

يک شب اصلاح خواهد کرد" "۵"

کسانیکه اين روايت يا مشابه آن را نقل

کرده اند از اين قرارند:

الف : احمد بن حنبل اما حنابله در مسند

ب - ابن خلدون در مقدمه "۷"

"۱" کنز العمال ج ۷ ص ۱۸۶

"۲" بيان باب ۱۲

"۳" الفصول المهمه فصل ۱۲

"۴" ارجح المطالب ص ۳۸۰

"۵" سنن ابن ماجه ج ۲ ص ۲۶۹

"۶" مسند احمد حنبل ج ۱ ص ۸۴

"۷" مقدمه ابن خلدون ص ۲۶۶

ج - منادی در کنوز الحقائق "۱"

د - سیوطی در جامع صغیر "۲"

ذ - ودر العرف الوردی "۳"

و دیگران

علی المتقی الهمدی در کتاب "البرهان"

از حذیفه بن یمان نقل میکنند که گفت : پیا مبر

خدا (ص) فرمود : اگر از دنیا یک روز باقی نماند

خداوند آن روز را طولانی میکند تا مردی از خاندان

من حکومت کند" تا آخر حدیث ... "۴"

ابوداود در صحیح "۵" و ابن عربی در شرح

ترمذی "۶" نیز روایتی را به همین مضمون نقل

کرده اند.

"۱" حاشیه جامع صغیر ج ۲ ص ۱۲۲

"۲" جامع صغیر ج ۲ ص ۱۶۰

"۳" العرف الوردی ج ۲ ص ۷۸

"۴" البرهان باب ۲

"۵" صحیح ابی داود ج ۲ ص ۱۳۱

"۶" شرح صحیح ترمذی ج ۹ ص ۷۴

سورہ سبا

در این سورہ پنج آیہ مورد بحث است :

۱ - وجعلنا بینہم و بین القرى التی

بارکنا فیہا قرى ظاہرہ. آیہ ۱۸

۲ - ۵ ولوتری اذ فزعوا فلافوت) تا آید

... انہم کا نوافی شک مریب) آیات ۵۱-۵۴

" جعلنا بينهم وبين القرى التي باركنا
 قرى ظاهرة وقد رنا فيها السير سيروا فيها ليا لى
 وایا ما آمنین "

(ما میان آنان قریه ها ئی
 که برکت در آن ها ده ایسم
 دهکده ها ئی آشکار قرار دادیم
 و سیر در آن را معین کردیم در
 آنجا شبها و روزها با ایمنی
 سیر کنید) سباء ۱۸

قندوزی حنفی بسند خود از محمد بن صالح
 همدانی نقل میکند که گفت : در مورد آیه " جعلنا
 بينهم وبين القرى التي باركنا فيها قرى ... "
 نامه ای به صاحب الزمان نوشتم که : خاندان
 من سبب حدیثی که از پدران شما نقل شده که فرموده
 اند " پشیمانان ما مردم تبه کارند " مرا اذیت
 میکنند، امام در پاسخ نوشت : وای بر شما چرا
 سخن خدا را نمی خوانید که فرموده : " وجعلنا
 بينهم وبين القرى التي باركنا فيها قرى ظاهرة "

بخدا قسم ما هستیم قریه هائی که خداوند در آنها
برکت نهاده و دهکده های آشکار شما هستید "۱"
ناگفته نماند که این از باب تاویل
قرآن است که تنها اهل بیت از آن آگاهی
دارند و منظور این است که از کلمه "قریظا هره" در
این آیه شریفه شیعیان خالص اراده شده اند.
" ولوتی اذ فرعوا فلافوت واخذوا من
مکان قریب ، وقالوا آمنة به وانی لهم التنا و شمن
مکان بعید ، وقد کفروا به من قبل ویقذفون با-
لغیب من مکان بعید ، وحیل بینهم و بین ما یشتهون
کما فعل با شیا عهم من قبل انهم کانوا فسی
شک مریب "

واگر ببینی هنگامیکه وحشت
زده شوند و فرار نباشد و از
مکانی نزدیک گرفته شوند
و گویند: به پیا میمان
آوردیم و چگونه از مکانی
دور به ایمان توانند رسید؟
در صورتیکه از پیش منکر آن
بودند و از جای دور، سخن بنا
دیده ها میکردند، و میمان

ایشان و آن آرزو که دارند
 جدائی افکنده شد چنانکه
 قبلابا نظائر ایشان انجام شد
 محققا آنها درشکی سخت بودند"

(سبا ۵۱ - ۵۴)

جلال الدین سیوطی در تفسیر این آیات می
 گوید: ابن ابی شیبہ و طبرانی از مسلم نقل کرده
 اند که گفت: پیامبر خدا (ص) فرمود: با مردی از
 امت من (حضرت مهدی) به تعداد بدر میان رکن
 و مقام بیعت میکنند، سپس مردان جنگی عرق و
 صلحای شام نزد او میآیند، در این هنگام لشکری
 از شام بسوی آنان حرکت میکنند تا وقتی که به
 بیابان رسیدند به زمین فرود میروند "۱"

و نیز میگوید: ابن جریر و دیگران از ابن
 عباس در مورد آیه "واوتری اذ فرعوا فلافوت...."
 نقل کرده اند که گفت: آنها لشکر سفیانی هستند
 سؤال شد از کجا گرفته میشوند؟ گفت: از زیر
 پاهای ایشان (یعنی به زمین فرود میروند) "۲"

قندوزی از حارس از حضرت علی (ع) در مورد
 این آیات نقل میکنند که آنحضرت فرمود: پیش از
 قیام قائم ما مهدی، سفیانی خروج میکنند و نه ماه

به اندازه مدت حمل زن حکومت میکنند و بالشکری
بسوی مدینه میآید تا وقتی که به بیابان رسیدند
خداوند آنان را به زمین فرو میبرد "۱"

سوره ص

در این سوره چهار آیه مورد بحث است :

- ۱ - قال رب فانظرنی الی یوم یبعثون
قال فانک من المنظرین ، الی یوم الوقت
المعلوم . آیات ۷۹ - ۸۱
- ۴ - ولتعملن نباه بعدحین . آیه ۸۸

"قال رب فانظرنى الى يوم يبعثون، قال فانك من المنظرين، الى يوم الوقت المعلوم"

گفت :! پروردگارا تا روزیکه مردم زنده میشوند مرا مهلت ده ، گفت محققا تو تا روز و وقت معلوم و معین مهلت خواهی یافت (۷۹ - ۸۱)

حمویینی شافعی بسند خود از حسن بن خالد از حضرت رضا (ع) نقل کرده که آنحضرت در ضمن حدیثی فرمود: منظور از " روز و وقت معلوم " روز خروج قائم ما است .

سؤال شد: یا بن رسول الله ، قائم شما اهل بیت کیست ؟ فرمود: چهارمین فرزندان من پسربانوی کنیزان که خداوند بوسیله اوزمین را از زهرستمی پاک میسازد و آن را از زهر ظلمی تطهیر میکند . "۱"

ناگفته نماند که عین این آیه در سوره

حجرت نیز مورد بحث قرار گرفت به آنجا مراجعه کنید .
 " وليعلمن نبأه بعدحين "

(البته پس از مدتی خبر

آن را خواهید دانست ص ۸۸)

قندوزی حنفی بسند خود از عاصم بن حمید
 از حضرت باقر (ع) در مورد آیه " ولتعلمن نبأه بعد
 حين " نقل میکنند که فرمود: منظور از خبر، خبر
 قائم بهنگام خروج اوست "۱"

ناگفته نماند که این موردوا مثال آن
 از باب تأویل قرآن است که جز خدا و را سخنان در علم
 کسی از آن آگاهی ندارد و را سخنان در علم اهل بیت
 علیهم السلام هستند و اینان هستند که به تنزیل
 تفسیر ، تأویل ، تطبیق ، و تنظیر ، قرآن - که
 در خانه اشان نازل شده - از همه داناترند .

سوره زمر

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

- ۱ - ان تقول نفس يا حسرتي على ما فرطت في جنب الله آیه ۵۶
- ۲ - واشرفنا الارض بنور ربها آیه ۶۹

" ان تقول نفس یا حسرتی علی ما فرطت
فی جنب الله وان کنت لمن الساخرین "

(تا کسی بگوید ای دریغ از

آنچه من درباره پهلوی خدا

قصور کردم و از مسخره کنند ه -

گان بودم) زمر ۵۶

سلیمان قندوزی از علی بن سواد موسی

بن جعفر (ع) در تفسیر این آیه " ان تقول نفس یا

حسرتی علی ما فرطت فی جنب الله . . " نقل میکند

که آن حضرت فرمود: پهلوی خدا، امیرالمومنین

علی (ع) و اوصیای بعد از او هستند که در مکانی

رفیع قرار دارند آنها آنکه فرمان به آخرینشان حضرت

مهدی قائم (عج) منتهی میشود "۱"

روشن است که خداوند جسم نیست تا دست

و پا و چشم و پهلوی و اعضای دیگر داشته باشد آنچه

از این گونه تعبیرات در قرآن و روایات وارد شده

منظور نتایج آنهاست چنانکه در فلسفه ثابت شده

است ، بنا براین مقصود از " جُنُب " در اینجا قرب معنوی به خداست .

" و اشرققت الارض بنور ربها "

(وزمین به نور پروردگارش

روشن گردد زمر ۶۹)

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت رضا (ع) نقل

کرده که آن حضرت پس از آنکه در ضمن حدیثی نام مهدی (عج) را آورده و او را بعنوان چهارمیه فرزندش مشخص کرده ، فرموده : هنگامیکه ظهور کرد " زمین به نور پروردگاش روشن شود " تا آخر حدیث " ۱ "

ناگفته نماند که تصریح امام رضا (ع) به

آیه مزبور در این مورد ، دلیل آنست که آیه به حضرت مهدی منتظر (عج) تأویل شده است .

سوره مومن

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - الذین یحملون العرش ومن حوله -

(الی) ولیستغفرون الذین آمنوا آیه

"الذین یحملون العرش ومن حوله
یسبحون بحمد ربهم ویومنون به ویستغفرون
للذین آمنوا ..."

(کسا نیکه حا مل عرشند و انا نکه
اطراف آن هستند بستایش پروردگار
شان تسبیح میگویند و با و ایمان
میاورند و برای کسانیکه ایمان آورده
اند طلباً مرزش میکنند مومن ۷)

قندوزی حنفی میگوید: صاحب مناقب بسندی
که در آن ذکر شده از علی بن ابیطالب (ع) نقل کرده
که پیامبر خدا (ص) در ضمن حدیثی فرمود یا علی به
درستیکه خداوند بزرگ پیا مبران خود را بفرشتگان
مقرب برتری داده و مرا بر تمام پیا مبران برتری
داده و پس از من فضیلت برای تو و ما ما نا ز فرزند
تو است، هما نا فرشتگان خدمتگذار ما و خدمت
گذار دوستان ما هستند.

یا علی "کسانیکه حا مل عرشند و انا نکه
اطراف آن هستند به ستایش پروردگارشان
تسبیح میگویند و به او ایمان میآورند و برای

کسانیکه (به ولایت ما) ایمان آورده اند طلب
آمزش میکنند" تا آخر حدیث "۱"
بنا بر این منظور از "و یستغفرون للذین
آمنوا" کسانی هستند که به ولایت پیا میرا کرم
(ص) وائمه اطهار علیهم السلام ایمان آورده اند
و چون در آیات گذشته ثابت شد که حضرت مهدی قائم
(عج) آخرین امام امت است این آیه شامل
آن حضرت و دوستانش میشود .

سوره فصلت

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - سنريهم آياتنا في الفاق وفسى

انفسهم حتى يتبين لهم انه الحق آيه ۵۳

"سنریهم آیاتنا فی الافاق و فی انفسهم
حتی یتبین لهم الحق"

(بزودی آیات خویش را در
آفاق و در ضمیرها یشان به
آنها نشان می‌دهیم تا برای
آنان روشن شود که آن حق
است فصلت ۵۳)

قندوزی حنفی بسندخوازا بوبصیر نقل میکند
از حضرت باقر (ع) در مورد آیه "سنریهم آیاتنا فی
الافاق و فی انفسهم ... " سؤال شد حضرت فرمود:
قدرت خدا را در آفاق و شگفتی‌ها را در ضمیر خویش
می‌بینند تا آشکار شود که خروج قائم از طرف خداوند
حق است و بناچار مردم او را خواهند دید "۱"

سوره شوری

در این سوره چهار آیه مورد بحث است :

۱ حمسق آیه ۱

۲ - وما یدریک لعل الساعة قریب ۱۷

۳- الا ان الذین یمارون فی الساعة لفسی

ضلال بعید آیه ۱۸

۴- قل لا اسئلكم علیه اجرا الا المودة فی

القربی آیه ۲۳

" بسم الله الرحمن الرحيم حمعسق "

(وبنام خداوند بخشاينده

مهربان، حاء . ميم . عين سين

قاف . شوري آيه ۱)

جلال الدين مقدس در عقد الدرر بسند خود از

ابو اسحق ثعلبي در تفسير "حمعسق" نقل ميکند که :

عبدالله بن عباس گفت : "ح" حرب و جنگ است که

ميان قریش و زمامداران صورت ميگيرد و قریش بر

آنان پيروز ميشوند "م" ملک و سلطنت بني اميه

"ع" علو و برتری جوئی بني عباس "س" سنی و بلند

مرتبه بودن مهدی (ع) "ق" نزول عیسی (ع) و قد-

رت او "ا" .

بنابراین شاید این حروف مقطعه روزهائی

باشد برای حوادث و انقلابهائی که بعد از پيامبر

اکرم (ص) تحقق پيدا ميکنند تا بوسیله علوم مقام

حضرت مهدی (عج) و قدرت عیسی (ع) دین اسلام

بر تمامی ادیان غالب شود .

ناگفته نماند که این آیه - مانند آنچه

گه دریا لاشتیم - خوانده میشود یعنی اینطور
میخوانیم حاء ، میم ، عین ، سین ، قاف ، لیکن از نظر
رسم الخط بمنظور پیروی از پیا میراکرم (ص) و وحی
الهی بصورتی که در قرآن نوشته شده باید نوشت .
" وما یدریک لعل الساعه قریب "

(توجه میدانی شاید قیامت

نزدیک باشد سوره شوری ۱۷)

قندوزی از مفضل بن عمر از حضرت صادق (ع)

در مورد آیه : " وما یدریک لعل الساعه قریب "

فرمود : زمان قیام قائم نزدیک است "۱"

روشن است که " قریب " بدین معنی است که

ناچار میآید و هر چیزی که ناچار تحقق پیدا کند قریب

است ، در روایتی از امام (ع) سؤال شد قریب

حیست و اقرب کدام است ؟ فرمود : " هر چیزی که

تحقق پیدا کند قریب است و اقرب مرگ است " این

بدان معنی است که مرگ از همه چیز به انسان

نزدیکتر است چون ممکن است مرگ میان انسان و

نزدیکترین چیزی که آرزویش را دارد حاصل شود .

" الا ان الذین یمارون فی الساعه لفسی

ضلال بعیید "

(بدانید آنانکه در باره

قیامت مجادله میکنند در

گمراهی دوری قرار دارند (۱۸)

قندوزی حنفی از مفضل بن عمر در آیه "الان الذین

یمارون فی الساعة ... " نقل میکنند که گفت : از

حضرت صادق (ع) پرسیدم معنی این آیه چیست ؟

فرمود : منظور زمان قیام قائم است که میپرسند

کی بدنیا آمده و چه کسی او را دیده و کجا است و کی ظاهر

میشود ؟ تمام اینها نشانه تردید در حکومت و قدرت

اوست " تنها کسانی هستند که خویش را در دنیا و

آخرت زیان زده اند " ۱

مخفی نماند که چون این آیه اخیر در کلام

امام (ع) وارد شده ما نیز آنرا در سوره مومنون

مطرح کردیم .

قل لا اسئلكم علیه اجرا الا المودة فی

القربی

(بگو : من از شما برای

پیغمبری مزدی بجز مودت

خویشاوندان نمی خواهم (۲۳)

حاکم حسکانی بسند خود از ابن عباس نقل

میکند که گفت : هنگامیکه این آیه " قل لا

اسئلكم علیه اجرا الا المودة فی القربی " بر

پیا مبرنازل شد عرض کردند یا رسول الله، اینان
که ما به مودتشان ما موریم چه کسانی هستند
پیا مبر خدا (ص) فرمود: " علی و فاطمه و فرزندان
شان " " ۱ " و سه مرتبه این را تکرار فرمود.

روشن است که چون حضرت مهدی قائم (عج)

از فرزندان علی (ع) و فاطمه (ع) میباشد (ع)

" ۲ " آیه شریفه شامل آنحضرت نیز خواهد بود .

" ۱ " شواهد التنزیل جلد ۲ صفحه ۱۳۲

" ۲ " روایات فراوانی وارد شده که حضرت مهدی

(عج) از فرزندان علی (ع) و فاطمه (ع) است.

سوره زخرف

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

۱ - وانه لعلم الساعة فلا تمترن بها و

اتبعون هذا صراط مستقیم آیه ۶۱

۲ - هل ينظرون الا الساعة ان تأتيهم

بغتة وهم لا يشعرون آیه ۶۶

" وانه لعلم الساعة فلاتمترن بهـا
 واتبعون هذا صراط مستقيم "

(و محققا عیسی نشانه قیامت

است پس درباره قیامت شک

نکنید و از من پیروی نمائید

که راه راست این است (د)

سیوطی در تفسیر خوئی نویسد: زیابسی

سعید بن منصور و دیگران از ابن عباس در مورد این

آیه " وانه لعلم الساعة " نقل کرده اند که گفت

منظور خروج عیسی قبل از فرارسیدن قیامت است "۱"

در روایت دیگری نیز آیه به نزول عیسی (ع)

تفسیر شده "۲" و سلیمان قندوزی از کتاب " اسعاف

الراغبین " از گروهی از مفسران نقل کرده که

آیه " وانه لعلم الساعة " درباره حضرت مهدی

(عج) نازل شده است "۳"

"۱" و "۲" الدر المنثور جلد ۲ صفحه ۲۱

"۳" ینابیع الموده صفحه ۴۷۰

ناگفته‌نماند که روایات زیادی در این مورد وارد شده که نزول عیسی بن مریم (ع) هم- زمان با ظهور مهدی (عج) است و اینکه عیسی (ع) پشت سر حضرت مهدی (ع) نماز میخواند.

بخاری در صحیح خود از ابوهریره از پیامبر نقل میکند که فرمود: " چگونه هستید و قتی که پسر مریم در میان شما فرود آید و اما شما از خودتان باشد " " ۱ "

هل ينظرون الا الساعة ان تأتيهم بغتة وهم لا يشعرون

(مگر جز قیامت را انتظار دارند که ناگهان در آن حال که بر میخیزند بر آنان فرا میرسد ۶۶)

قندوزی حنفی درباره این آیه: "هل ينظرون الا الساعة... " از زراره بن اعین نقل میکند که گفت از حضرت باقر (ع) معنی این آیه را سؤال کردم فرمود: منظور زمان قائم است که ناگهان بر آنان فرا میرسد " ۲ "

روشن است که تفسیر "ساعت" به قیامت منافاتی با تفسیر آن به زمان قائم ندارد چرا که قرآن دارای تفسیر و تاویل است و اهل بیت هستند که از تاویلات قرآنی آگاهی دارند.

سوره دخان

در این سوره چهار آیه مورد بحث است

۴-۱ فارتقب یوم تأتی السماء بدخان

مبین (الی) وقد جائهم رسول مبین

(آیات ۱۰ تا ۱۳)

فارتقب يوم تاتي السماء بدخان مبين
 يغشى الناس هذا عذاب اليم ، ربنا اكشف
 عنا العذاب انا مومنون ، انى لهم الذكرى
 وقد جائهم رسول مبين.

(منتظر روزی باش که
 آسمان دودی نما یا ن میآورد که
 مردم را فرا میگیرد و این
 عذابی دردناک است "میگو-
 یند" پروردگارا این عذاب
 را از ما بردار که ما مومنان
 خواهیم بود، چگونه میتوا-
 نند پندگیرند در حالی که پیغمبر-
 ی آشکار بسویشان آمد (۱۳۱۰)

سیوطی در تفسیر خود میگوید: ابو نعیم زوهد
 بن مُنبه نقل میکند که او در ضمن حدیثی که
 علامات ظهور حضرت مهدی (عج) را در آن ذکر میکند
 میگوید: "پنجم دخان است" "۱"

هم چنین ابن مڑویه از ابوهریره از پیا مبر خدا
(ص) نقل کرده که فرمود: " قبل از رسیدن قیا مت
دابه ، دجال ، یاجوج ، ماجوج ، دخان ، و طلوع
خورشید از مغرب خواهد بود " " ۱ "

مخفی نما نکه در این زمینه روایات زیاد ی
نقل شده که ما بر حسب عادت به همین مقدار اکتفا
کردیم و نیز باید دانست که منافاتی میان تحقق
دخان در قیا مت و تحقق آن در زمان ظهور حضرت
مهدی (عج) نخواهد بود .

سوره جاثیه

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

"قل للذین آمنوا یغفروا للذین لا یرجون

ایام الله لیجزی قوما بما کانوا یکسبون"

؛ بکسانیکه ایمان آورده‌اند

بگو: کسانیکه در انتظار

روزهای خدا هستند ببخشند تا

خدا گروهی را در قبال اعمالی

که می‌کرده‌اند سزا دهد (۱۴)

قندوزی حنفی بسند خورا ز حضرت صادق (ع) نقل

کرده که فرمود: روزهای خدا که در انتظار آن‌باید

بود سه روز است: روز قیام مهدی قائم و روز رجعت

و روز قیامت "۱"

سوره محمد (ص)

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱- فَمَهْلٍ يَنْظُرُونَ إِلَّا السَّاعَةَ أَنْ تَأْتِيَهُم بَغْتَةً

فَقَدْ جَاءَ أَشْرَاطُهَا آيَةٌ ۱۸

فهل ينظرون الا الساعة ان تأتيهم بغتة
فقد جاء اشراطها فاني لهم اذا جاءتهم
ذكريهم "

(مگر جز قیامت را انتظار
دارند که ناگهان بر آنسان
فرا میرسد و علامتها ی آن آمده
است هنگامیکه قیامت بر آنها
فرا رسید پندگرفتند نشان چه
سودی دارد؟! (۱۸)

سیوطی در تفسیر این آیه از ترمزی و نعیم
بن حماد از ابوهریره نقل میکنند که میگفت: پیا مبر
خدا (ص) فرمود: در آخر الزمان بلای شدیدی بر امت
از ناحیه سلطان نشان وارد میشود تا آنجا که زمین بر
آنان تنگ میگردد، پس خداوند مردی از خاندان مرا
بر میانگیزاند که زمین را آنچنانکه از ظلم و ستم
پر شده باشد از عدل و داد پر کند و ساکنان آسمان و
زمین از او خوشنود میشوند... "۱"

در حدیث ابن ماجه و حاکم از توبسان
از پیا مبراکرم (ص) چنین نقل شده " چون او مهدی

خلیفه خداست " ۱ "

و نیز سیوطی میگوید: مسلم در صحیح و حاکم در مستدرک از ابوهریره نقل کرده اند که پیامبر خدا (ص) فرمود: آیا شنیده اید که شهری هست که یک طرف آن به خشکی و طرف دیگرش به دریا متصل میشود؟ عرض کردند: بلی یا رسول الله، فرمود: ساعت بیانی می شود تا آنکه هفتاد هزار نفر از بنی اسحق با آن بجنگند، هنگامیکه به طرف آن آمدند پیاده میشوند آنها نه با سلاح میجنگند و نه تیر اندازی میکنند و مرتبه میگویند "لا اله الا الله، الله اکبر" یکی از دو طرف آن برای سومین بار وقتی گفتند: "لا اله الا الله والله اکبر" شهر برای آنان گشوده میشود و وارد آن میشوند.

حاکم گوید "گفته میشود که این شهر قسطنطنیه است و صحیح است که فتح آن همزمان با قیام ساعت ۲" روشن است که تمامی این علامات از نشانه های حضرت حجة (ع) میباشد که از جمله آنها پیرو شدن در اثر ایجا د ترس بدون جنگ و فتح کردن قسطنطنیه است و این آیه شریفه خود اشاره به ظهور مهدی (ع) دارد. ناگفته نماند که کلمه ساعت در این روایت بمعنی قیام نیست زیرا با برپا شدن قیام دیگر جنگ و پیروزی معنی ندارد بنا بر این منظور ساعت قیام قائم (ع) است که همزمان با آن قسطنطنیه فتح میشود چنانکه در روایت دیگری نیز آمده است.

سوره فتح

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

۱- لوتزیلوالعذابنا الذین کفروا منهم عذابا

الیمما "

(اگر از یکدیگر جدا بودند کافر

انسان را به عذاب بی دردناک

عذاب میگردیم. فتح ۲۵)

سلیمان قندوزی حنفی میگوید: در مورد این

آیه " لوتزیلوالعذابنا الذین کفروا ... " از حضرت

صادق (ع) نقل شده که فرمود: محققا خداوند

افراد با ایمانی در اصاب کفار و منافقان بودیعه

گذاشته است و قائم مآظهور نمیکنند تا ودیعه های

الهی خارج شوند، هنگامیکه خارج شدند ظهور می-

کنند و کفار و منافقان را میکشد " ۱ "

" هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین

الحق لیظهره علی الدین کله "

(اوست آنکه پیا مبر خویش را

با هدایت و دین حق فرستاد تا

آنرا بر تمام می دینها غالب
 گردانند فتح آیه ۲۸)
 علامه کنجی و شبلسنجی در کتابهای خود
 "البیان" و "نورالابصار" مینویسند "در تفسیر
 قرآن درباره این آیه " لیظهره علی الدین...
 از سعید بن جبیر نقل شده که منظور مهدی از فرزند
 آن فاطمه است "۱"

مخفی نماند که این آیه در قرآن مجید سه
 مرتبه مورد بحث ذکر شده یکی اینجا و دیگر در سوره
 توبه و سوم در سوره صف و مابقی پیروی از قرآن این
 آیه را در هر سه جا مورد بحث قرار میدهم و لذا در
 سوره توبه حدیثی غیر از این حدیث نقل کردیم
 و بعضی از فقراتش را شرح دادیم .

سوره ق

در این سوره دو آیه مورد بحث است :

"واستمع يوم ينادا لمن مكا ن قريـسب

يوم يسمعون الصيحة بالحق ذلك يوم الخروج"

(روزی که ندا کنند از مکنای

نزدیک ندا میکنند گوش فرا دار

روزی که صیحه را بحق میشوند

آنروز روز بیرون شدن است)

(ق: آیه ۴۱ - ۴۲)

قندوزی حنفی از کتاب "فرائد السمطين" نقل

میکند که حضرت رضا (ع) در حدیثی فرمود: قول

خداوند بزرگ: "يوم ينادا لمن مكا ن قريـسب" و

"يوم يسمعون الصيحة بالحق ذلك يوم الخروج"

یعنی خروج فرزندان قائم "۱"

منظور این است که هر دو آیه در شأن حضرت

مهدی قائم (عج) وارد شده است بنا بر این ندا

و خروج تعلق به او خواهد داشت.

سوره ذاریات

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

۱ - فو رب السماء والارض انه لحق مثلما انکم تنطقون "

(قسم به پروردگار آسمان و

زمین وعده ای که ب شما

میدهند چنانکه سخن میگوئید

قطعی است ذاریات ۲۳)

قندوزی حنفی میگوید: اسحق بن عبدالله

از حضرت علی بن الحسین زین العابدین (ع) نقل

شده آنحضرت در مورد این آیه " فو رب السماء

والارض انه الحق ... " فوود: یعنی قیام قائم

ما قطعی است چنانکه سخن میگوئید " ۱ "

سوره قمر

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

" اقتربت الساعة وانشق القمر "

(قیامت نزدیک شد و ماه

شکافت . قمر ۱)

قندوزی حنفی از مفضل بن عمر از حضرت امام

صادق (ع) نقل میکند که آنحضرت در مورد آیه

" اقتربت الساعة وانشق القمر " فرمود : ساعت

قیام قائم نزدیک است " ۱ "

چنانکه مکرر گفته ایم میان تفسیر این

آیه به قیامت با تفسیر آن به ظهور حضرت مهدی

(عج) منافاتی نیست ، زیرا هر دو روز ، روز زنده

شدن شگفت انگیز است : قیامت روز زنده شدن

همگان و عصر ظهور ، روز زنده شدن گروهی از امت

است .

سوره رحمن

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

" یعرف المجرمون بسیماهم فیؤخذوا
صی و الاقدام "

(گناهکاران به علامتشان
شناخته میشوند، آنگاه
پیشانیها و قدمهای آنان
گرفته میشود. رحمن ۴۱)

قندوزی حنفی از معاویه بن عمار از حضرت
امام صادق (ع) نقل میکند که آن حضرت در مورد
آیه " یعرف المجرمون بسیماهم ... " فرمود:
هنگامیکه قائم ماقیام گردد دشمنان ما به علامتشان
شناخته میشوند سپس پیشانیها و قدمهای آنان را
میگیرند و اصحابش آنان را با شمشیر میزنند "۱"

سوره حدید

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

" اعلما ان الله يحيي الارض بعد موتها "

(بدانید که خداوند زمین

را پس از مردنش زنده میکند

حدید آیه ۱۷)

قندوزی از سلام بن مستنیر از حضرت باقر (ع)

نقل میکنند که آن حضرت در مورد آیه " اعلما ان

الله يحيي الارض بعد موتها " فرمود: خداوند زمین

را بوسیله قائم زنده میکند سپس عدالت را در آن

برقرار میسازد، آنگاه زمین را پس از آنکه در اثر

ظلم مرده بود بوسیله عدل زنده میکند "۱"

سوره مجادله

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

" اولئك حزب الله الا ان حزب الله هم
المفلحون "

(آنها حزب خدا هستند آگاه
باشید که حزب خدا راستگارانند
مجادله ۲۲)

قندوزی بسند خود از جابر بن عبد الله انصاری
نقل میکند که پیامبر اکرم (ص) در ضمن حدیثی
طولانی فرمود: " نامش مهدی وقائم و حجت است
آنگاه غایب میشود و سپس خروج میکند وقتی خروج کرد
زمین را چنانکه از ظلم و ستم پر شده است از عدل
و داد پر میکند، خوشحال آنانکه در غیبت او صبر
داشته باشند، خوشحال آنانکه بر محبت او باقی
باشند اینها کسانی هستند که خداوند آنان را در کتاب
خود توصیف کرده، و فرموده: " پرهیزکارانی که به غیبت
ایمان میآورند " و نیز فرموده آنان حزب خدا هستند
آگاه باشید که حزب خدا راستگارانند " ۱ "

توضیح اینکه : ایمان به حضرت مهدی
(عج) ، صبرکردن در غیبت او باقی بودن بر
محبتش همه از شرائط حزب خدا و از شرایط رستگاران
محسوب میشود و طبعاً از شرایط ایمان بخدا و پیا مبر
اکرم (ص) نیز خواهد بود چرا که تنها مومنان
رستگارانند .

سوره صف

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

هو الذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق
لیظهره علی الدین کله ولو کره المشرکون"

(اوست آنکه پیا مبر خویش را
با هدایت و دین حق فرستاد تا آن
را برتما می دینها غا لبگردانند
اگرچه مشرکان کراهت داشته
باشند صف ۹)

قندوزی حنفی بسند خود از حضرت صادق (ع) نقل میکند که
آن حضرت در مورد آیه "هو الذی ارسل رسوله..." فرمود
بخدا قسم تا ویل آن محقق نمی شود تا مهدی قائم ظهور کند
هنگامی که ظهور کرده هیچ مشرکی نیست مگر از ظهور وی
کراهت دارد و هیچ کافر نیست مگر آنکه کشته میشود
حتی اگر کافر در دل صخره ای قرار گرفته باشد صخره می-
گوید: ای مومن در دل من کافر هست مرا بکش و او را بکش"۱
ناگفته نماند که چون آیه در قرآن سه مرتبه
آمده ما نیز جهت پیروی از قرآن کریم آنرا در هر سه مورد
ذکر کردیم و در باره این حدیث نیز در سوره توبه آیه
۳۳ شرح مختصری ایراد نمودیم به آنجا مراجعه
کنید.

سوره تغابن

در این سوره یک آیه مورد بحث است

" فَأَمْنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورَ الَّذِي نَزَّلْنَا
وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ "

(پس بخدا و پیا مبرا ووا بین

نور که نازل کرده ایم ایمان

بیا ورید که خدا از اعمالی که

انجام میدهد آگاه است)

علامه قبیسی میگوید: ابن جریر طبری متوفی

سال ۳۱۰ در کتاب "الولایه" از زید بن رقم نقل میکند که

وقتی پیا مبرا کرم (ص) در با زکشت از حجة الوداع

سنگام ظهر در گرمای شدید در غدیر خم فرود آمد

فرمان داد همد پیاده شوند پس من برخاستم و

پیا مبرا کرم (ص) ندا کرد " الصلوة جامة معه " ما همگی

جمع شدیم آنگاه پیا مبرا کرم (ص) خطبه رسائی ایراد و

ادامه داد تا آنکه فرمود: " ای گروه مردم، بخدا

و پیمبرا ووا بین نور که نازل کردیم ایمان بیا ورید "

سپس فرمود: " نور در من است پس علی و سپرد نسل او تا

مهدی قائم " " " ۱ "

سوره جن

در این سوره یک آیه مورد بحث است :

"حتی اذا راوا ما یوعدون فسیعلمون منا ضعف
ناصر اواقلعدا"

(تا وقتی که آنچه را که وعده
داده شده اند ببینند خواهند
دانست یا و رچه کسی نا توانتر
وا ز جهت عده کمتر است ۲۴)

قندوزی میگوید : از محمد بن فضیل از حضرت علی
بن الحسین (ع) نقل شده است که آن حضرت در مورد
آیه " حتی اذا راوا ما یوعدون... " فرمود : آنچه
در این آیه وعده داده شده اند ، مهدی قائم و اصحاب
و انصار او هستند و پس از آنکه ظهور کرد دشمنانش از جهت
یا و رنا توان تر و از جهت عده کمترند " " ۱ "

سور: مدثر

در این سوره سه آیه مورد بحث است :

فاذا نقر فی الناقور، فذلک یومئذ یوم عسیر

علی الکافرین غیریسیر"

(هنگا میکه در صور دمیده شود،

آن روز، روزی سخت است و برای

کافران آسان نیست ۸ - ۱۰)

قندوزی حنفی از مفضل بن عمر نقل میکند که

حضرت صادق (ع) در مورد آیه "فاذا نقر فی الناقور،

.. فرمود: هنگا میکه در گوش قائم ندا شود که بیا-

خیز بر میخیزد، پس آن روز برای کافران دشوار است.

آنگاه فرمود: قرآن قسمتی از آنرا مثل است

و تنها ما آنرا میدانیم و دیگران نمی دانند "۱"

منظور از جمله اخیر اینست که ابعا دقرآن و

مقا صد و بواطن آنرا جز اهل بیت کسی نمی داند زیرا

آنان هستند که خداوند هر نوع پلیدی حتی پلیدی جهل

را از آنان زایل ساخته و از هر نقصی پاکشان نموده

است و آنان هستند که بر طبق آنچه در روایا تشریفه

آمده رسوخ در علم دارند و تا ویل قرآن و بواطن آنرا

میدانند.

سوره تکویر

در این سوره یک آیه مورد بحث است :
"فلا قسم بالخنس"

(پس قسم به ستارگان پنهان

شونده ۱۵)

قندوزی حنفی میگوید از هانی از حضرت باقر (ع) در مورد آیه "فلا قسم بالخنس" نقل شده است که فرمود: پنهان شونده، اما می است که پنهان میشود یعنی در سال ۲۶۰ از ظهور به غیبت بازمیگردد و سپسها نندستارگان آشکار میشود "۱" توضیح اینکه "خُنْسٌ" بمعنی پنهان شدن است و تفسیر آیه در مورد ستارگان می است که برخی از آنها در وقت خاصی پنهان میشوند، ولی تاویل آیه درباره حضرت مهدی (عج) است زیرا او به امر خداوند متعال پنهان شده و به امر خدا نیز مانند ستارگان در خسان ظاهر خواهد شد، این حدیث از معجزات امام باقر (ع) و اخبار غیبی آنحضرت است بخاطر آنکه امام باقر (ع) از غیبت حضرت مهدی (عج) که در سال ۲۶۰ هجری یعنی پیش از صدسال بعد از وفات وی اتفاق افتاده خبر داده است.

سوره بروج

در این سوره یک آیه مورد بحث است

" والسماء ذات البروج "

(قسم به آسمان که دارای

برجها است)

قندوزی می نویسد: اصغیر بن نباته از ابن

عباس در مورد آیه " والسماء ذات البروج " نقل

شده که گفت پیامبر خدا (ص) فرمود: من آسمان

هستم و برجها ائمه از خاندان من میباشند که

نخستین آنها علی و آخرینشان حضرت مهدی است

و آنها دوازده نفرند " ۱ "

پایان

منابع کتاب

<u>نام نویسنده</u>	<u>نام کتاب</u>
شیخ عطیه صقر	مقدمه : القرآن لقول لفصل
محمد عقیقی	القرآن لقول لفصل
خطیب اسکافی	دره التنزیل و غره التاویل
تاج القراء کرمانی	اسرار التکرار فی القرآن
علامه زرشکی	البیان فی علوم القرآن
امام غزالی	احیاء علوم الدین
ابن قیم	اعلام الموقعین عن رب العالمین
قاضی باقلانی	اعجاز القرآن
سیدرشیدرما	الوحي للمحمدی (ص)
مصطفی صدق لرافعی	اعجاز القرآن و البلاغه النبویه
شیخ محمد عبدا لله دراز	دستور الاخلاق فی القرآن
ابوبکر حصاص	احکام القرآن
حافظ سیوطی	الاتقان فی علوم القرآن
بحرانی	غایه المرام
حموینی شافعی	فرائد السمطین

مقتل الحسین (ع)

خوارزمی شافعی

مقدمه

ابن خلدون

مجمع الفوائد و منبع الفرائد

علی بن ابی بکر هیشمی

الجامع الصحیح

محمد بن عیسیٰ ترمزی

الجامع الصحیح

بخاری

الجامع الصحیح

مسلم بن حجاج قشیری

عقد الدرر

سلمی شافعی دمشقی

ینا بیع الموده

حافظ قندوزی حنفی

الفصول الممه

ابن صباغ مالکی

شواهد التنزیل

حاکم حسکانی

تفسیر الدر المنثور

سیوطی شافعی

نور الابصار

شیلنجی شافعی

تفسیر البرهان

بحران نفی

تفسیر

نیشابوری

کنز العمال

متقی هندی حنفی

البیان

کنجی شافعی

ارجح المطالب

عبیدالله هندی حنفی

العرف الوردی

جلال الدین سیوطی

السنن

ابن ماجه

المسند

احمد بن حنبل

کنوز الحقائق

علامه منوچهری

البرهان

متقی هندی حنفی

ابن عربى

شرح الصحيح الترمذى

ابوداود سجستانى

سنن المصطفى

علامه قبيسى

ما ذافى التاريخ

صفحات	تعداد آیه	نام سوره
۶-۱۶	هشت آیه	۱- سوره بقره
۲۲-۱۷	سه آیه	۲- سوره آل عمران
۳۱-۲۳	پنج آیه	۳- سوره نساء
۳۵-۳۲	سه آیه	۴- سوره مائده
۴۴-۳۶	پنج آیه	۵- سوره انعام
۴۸-۴۵	دو آیه	۶- سوره اعراف
۵۰-۴۹	یک آیه	۷- سوره انفال
۵۸-۵۱	سه آیه	۸- سوره توبه
۶۱-۵۹	یک آیه	۹- سوره یونس (ع)
۶۶-۶۲	چهار آیه	۱۰- سوره هود (ع)
۶۹-۶۷	یک آیه	۱۱- سوره یوسف (ع)
۷۳-۷۰	دو آیه	۱۲- سوره ابراهیم (ع)
۸۹-۷۴	سه آیه	۱۳- سوره حجر
۹۶-۹۰	چهار آیه	۱۴- سوره اسراء
۹۸-۹۷	یک آیه	۱۵- سوره انبیاء
۱۰۸-۹۹	شش آیه	۱۶- سوره حج
۱۱۱-۱۰۹	یک آیه	۱۷- سوره نور
۱۱۳-۱۱۲	یک آیه	۱۸- سوره شعراء
۱۱۸-۱۱۴	دو آیه	۱۹- سوره نمل

۱۲۱-۱۱۹	دو آیه	سوره قصص	۲۰-
۱۲۴-۱۲۲	سه آیه	سوره روم	۲۱-
۱۲۷-۱۲۵	دو آیه	سوره سجده	۲۲-
۱۳۱-۱۲۸	یک آیه	سوره احزاب	۲۳-
۱۳۶-۱۳۲	پنج آیه	سوره سباء	۲۴-
۱۳۹-۱۳۷	چهار آیه	سوره ص	۲۵-
۱۴۲-۱۴۰	دو آیه	سوره زمر	۲۶-
۱۴۵-۱۴۳	یک آیه	سوره مومن	۲۷-
۱۴۷-۱۴۶	یک آیه	سوره فصلت	۲۸-
۱۵۲-۱۴۸	چهار آیه	سوره شوری	۲۹-
۱۵۵-۱۵۳	دو آیه	سوره زخرف	۳۰-
۱۵۸-۱۵۶	چهار آیه	سوره دخان	۳۱-
۱۵۹-	یک آیه	سوره جاثیه	۳۲-
۱۶۲-۱۶۰	یک آیه	سوره محمد (ص)	۳۳-
۱۶۴-۱۶۳	دو آیه	سوره فتح	۳۴-
۱۶۵-	دو آیه	سوره ق	۳۵-
۱۶۶	یک آیه	سوره ذاریات	۳۶-
۱۶۷	یک آیه	سوره قمر	۳۷-
۱۶۸	یک آیه	سوره الرحمن	۳۸-
۱۶۹	یک آیه	سوره حدید	۳۹-
۱۷۱-۱۷۰	یک آیه	سوره مجادله	۴۰-

۱۷۲-	یک آیہ	۴۱- سورہ صف
۱۷۳	یک آیہ	۴۲- سورہ تغابن
۱۷۴	یک آیہ	۴۳- سورہ جن
۱۷۵	سہ آیہ	۴۴- سورہ مدثر
۱۷۶	یک آیہ	۴۵- سورہ تکویر
۱۷۷	یک آیہ	۴۶- سورہ بروج

انتشارات پیام اسلام قم

- ۱- نقش کلیسا در مالک اسلامی ۷۰ ریال
- ۲- مردان پاک ۴۰ ریال
- ۳- پیشگوئیهای علمی قرآن ۳۰ ریال
- ۴- راه مبارزه با مشکلاتیما زنا شوئی ۷۰ ریال
- ۵- ندای اسلام از قلب ایتالیا ۳۰ ریال
- ۶- علی بن ابیطالب (ع) ۷۰ ریال
- ۷- دختر وظیفه شناس ۴۰ ریال
- ۸- رهبران جهانی ۲۵ ریال
- ۹- افسونگر قرن ۴۰ ریال
- ۱۰- بحثهایی درباره خدا ۴۰ ریال
- ۱۱- مرگ سبز ۴۰ ریال
- ۱۲- سلیمان زو بلقیس ۵۰ ریال
- ۱۳- سیمای مقداد ۳۵ ریال
- ۱۴- فروع دین ۷۰ ریال
- ۱۵- مرد خسیس ۵۰ ریال
- ۱۶- جوانان چرا... ۴۰ ریال
- ۱۷- ده برهان ۲۰ ریال
- ۱۸- نور ایمان در قلب کودک ۴۰ ریال
- ۱۹- روزه ماه خدا ۳۵ ریال
- ۲۰- آرا مشروانی و مذهب ۵۰ ریال

- ۲۱- قصه های قرآن ۱۶۰ ریال
- ۲۲- نکاتی درباره دستگاره آفرینش ۵۰ ریال
- ۲۳- نقشه های استعما و نغمه های شوم ۲۰ ریال
- ۲۴- اعتیادهای خطرناک ۶۰ ریال
- ۲۵- پیشا هنگ شهیدان ۱۵ ریال
- ۲۶- دوستیهای تلخ و شیرین ۶۰ ریال
- ۲۷- زندگی ایده آل ۱۵ ریال
- ۲۸- چرا رفوزه شدم ۴۰ ریال
- ۲۹- ساز و آواز ۲۰ ریال
- ۳۰- بسوی اسلام یا ائین کلیسا ۷۰ ریال
- ۳۱- سخنان چهارده معصوم (ع) ۱۰۰ ریال
- ۳۲- یکتا تا زیروز ۲۰ ریال
- ۳۳- عشق و خودکشی ۶۰ ریال
- ۳۴- اسلام چیست ۴۰ ریال
- ۳۵- نظری به اردوگاه کمونیسم ۴۰ ریال
- ۳۶- ابوذر غفاری شهید ربذه ۶۰ ریال
- ۳۷- علل جرائم و راه مبارزه با آنها ۴۰ ریال
- ۳۸- غدیر خم ۲۰ ریال
- ۳۹- چهل حدیث ۱۵ ریال
- ۴۰- تعلیمات دینی ۷۰ ریال
- ۴۱- دختر سرراهی ۳۰ ریال
- ۴۲- سالنامه پیام اسلام سال هشتم ۱۵۰ ریال
- ۴۳- مسئله فقر و ناداری ۲۵ ریال

- ۴۴- جوانان چه میپرسند ۳۵ ریال
- ۴۵- از حسین برایم بگو ۲۰ ریال
- ۴۶- پیامبر اسلام (ص) ۶۰ ریال
- ۴۷- اسلام و اجتماع ۳۰ ریال
- ۴۸- رفتارشناسی با بکر ۶۰ ریال
- ۴۹- اسلام در آمریکا ۶۰ ریال
- ۵۰- حدود خسارت جهاز و انحطاط مسلمین ۳۰۰ ریال
- ۵۱- نهج البلاغه ۱۵۰ ریال
- ۵۲- مسلمانان روسیه ۴۰ ریال
- ۵۳- طوفان جوانی ۶۰ ریال
- ۵۴- راه و بیراهه ۵۰ ریال
- ۵۵- سرود و شعارهای اسلامی ۴۰ ریال
- ۵۶- نماز نیروی مقاومت اسلامی ۴۰ ریال
- ۵۷- رمز ترقی ۵۰ ریال
- ۵۸- کیفرکناها ندر دنگاه اسلام ۵۰ ریال
- ۵۹- شیعه و زمامداران خودسر ۱۴۰ ریال
- ۶۰- کودک نیل یا مردانقلاب ۶۰ ریال
- ۶۱- ابراهیم بت شکن یا قهرمان توحید ۵۰ ریال
- ۶۲- کفرانسن مذهبی لبنان و ملت فلسطین ۴۰ ریال
- ۶۳- اشک قلم ۳۵ ریال
- ۶۴- نهضت کربلا ۶۰ ریال
- ۶۵- جنایات غربی در شرق ۲۰۰ ریال
- ۶۶- کشف اسرار ۱۰۰ ریال

- ۶۷- شهید آیه الله با فقی ۵۰ ریال
- ۶۸- اسلام در فیلسپین ۴۰ ریال
- ۶۹- حمله خونین ۳۵ ریال
- ۷۰- فلسطین را نجات میدهم ۳۵ ریال
- ۷۱- فلسطین کلاس انقلاب ۶۰ ریال
- ۷۲- پاداش رسالت ۵۰ ریال
- ۷۳- همکاران با نهادهای انقلاب ۱۲۰ ریال
- ۷۴- افکار استاد شهید دکتر مفتاح ۱۰۰ ریال
- ۷۵- گفتگوی ازدواج ۴۰ ریال
- ۷۶- آمنه ما در پیا مبر (ص) ۱۰۰ ریال
- ۷۷- خودآموز قرآن ۴۰ ریال

الزهراء

ویژه بانوان و دوشیزگان

تقدیم می کند :

- ۱- شهین و چند مقاله دیگر
- ۲- بازیچه های هوس
- ۳- مسائل اختمامی
- ۴- راه گریز از شوربخشی
- ۵- حجاب در اسلام
- ۶- روش خوشبختی
- ۷- تازه عروس آلمانی
- ۸- نقش زن در انقلابهای اسلامی
- ۹- حجله ی خونین

توجه :

کتابهای فوق را می توانید از طریق انتشارات
سام اسلام و نمایندگهای آن تهیه فرمائید .

قصه‌های زنگ

برای بچه‌های زنگ

از این قصه‌ها منتشر شده است :

- ۱- تخم طلا ۲۰ ریال
- ۲- آفرین پسر خوب ۲۰ ریال
- ۳- من عمادم ۲۰ ریال
- ۴- کلاغ پسر ۲۰ ریال

قصه‌های قرآن

ترجمه : مصطفی زمانی

شما که به سرگذشت‌های تاریخی علاقه دارید،
شما که به داستانهای واقعی عشق می‌ورزید،
شما که سرگرمی مورد اطمینان می‌خواهید،
شما که از حوادث روزگار پند و عبرت می‌گیرید،
شما که می‌خواهید به قرآن مجید تسلط پیدا کنید،
و شما که می‌خواهید از دریای خروشان علم تاریخ
قرآن بهره‌مند گردید از خواندن «قصه‌های قرآن» غفلت
نفرمائید .

بهترین یادبود

اگر می‌خواهید نام شما در دل دوستانتان محفوظ

بماند ،

اگر می‌خواهید روابط شما با خویشاوندان

و عزیزانتان قوی‌تر گردد ،

و اگر می‌خواهید بیش از پیش در اجتماع نفوذ

کنید و بتوانید بهتر و بیشتر به مردم خدمت کنید ،

از اهدای کتاب غفلت فرمائید . به مناسبت عیدها ،

مسافرت‌ها و دید و بازدیدها . لطفاً کتاب را امضاء شده

اهداء فرمائید .

يك كتاب خوب سرنوشت فرد و افراد را عوض

می‌کند و يك كتاب بد هم فرد و جامعه‌ای را سقوط می‌دهد .

شما كتاب خوب انتخاب نمائید و به عنوان یاد بود

به دوستان و خویشاوندان هدیه فرمائید به طور حتم دردودنیا

نتیجه خواهی برد .

انتشارات پیام اسلام تخفیف مخصوصی برای اهداء

و جایزه در نظر گرفته است .

لطفاً توجه فرمائید

✱ انتشارات پیام اسلام در مدتی کوتاه حدود هشتاد جلد کتاب در سطح‌های مختلف برای عموم طبقات به چاپ رسانیده و در اختیار عموم قرار داده است .

✱ در شهرستان‌های که نماینده ندای ریم می‌توانید از این طریق کتاب تهیه فرمائید :

پول به هر بانک یا یلید لطف نموده بفرمائید روی چک بانکی بنویسند :

"قم‌خیابان ارم پلاک ۲۳۵ انتشارات پیام اسلام"
سپس چک را در داخل نامه گذاشته و نامه کتاب‌های شما که این مؤسسه چاپ کرده بنویسید و ضمیمه نمائید پس از وصول چک و نامه کتاب توسط پست تقدیم می‌گردد .

کمتر از سیصد ریال با پست عادی فرستاده می‌شود و این مؤسسه مسئول نرسیدن کتاب نخواهد بود .

انتشارات پیام اسلام - قم - تلفن ۵۸۴۷